

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kateřina Klejnová

System státní sociální podpory

Účel a vývoj

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Věra Štangová, CSc.

Katedra pracovního práva a práva sociálního zabezpečení

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 1. 12. 2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Kateřina Klejnová

V Praze dne 3. 1. 2017

Děkuji paní doc. JUDr. Věře Štangové, CSc., vedoucí mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování. Zároveň děkuji za poskytnuté rady a praktické zkušenosti panu Mgr. Romanu Vargovi.

OBSAH

Úvod	6
1 Sociální zabezpečení a státní sociální podpora	8
1.1 Pojem sociálního zabezpečení	8
1.2 Pilíře sociálního zabezpečení	8
2 Vývoj systému státní sociální podpory	11
2.1 Přijetí a vývoj zákona o státní sociální podpoře	13
2.1.1 Přijetí zákona	13
2.1.2 Vývoj zákona	14
3 Systém státní sociální podpory	16
3.1 Charakteristika	16
3.2 Vznik nároku.....	16
4 Příjem rozhodný pro přiznání dávky	20
5 Životní a existenční minimum	22
6 Dávky poskytované v závislosti na výši příjmu	25
6.1 Přídavek na dítě.....	25
6.2 Příspěvek na bydlení.....	26
6.3 Porodné.....	28
7 Dávky poskytované nezávisle na výši příjmu	31
7.1 Rodičovský příspěvek.....	31
7.1.1 Podmínky nároku	32
7.1.2 Výše nároku	34
7.2 Pohřebné	35
7.2.1 Podmínky nároku	36
7.2.2 Výše nároku	36
8 Nárok na dávku a její výplatu	38
8.1 Vznik nároku.....	38
8.2 Přejed nároku na dávky	40
8.3 Výplata dávek	40
9 Povinnosti zúčastněných osob	42
9.1 Povinnosti a odpovědnost příjemce dávky	42

9.2 Povinnost osoby společně posuzované	43
9.3 Povinnosti státních orgánů a dalších osob	45
10 Správní delikty	47
10.1 Přestupky	48
10.2 Správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob	49
11 Veřejná správa	51
11.1 Orgány rozhodující o dávkách.....	51
11.2 Kontrolní činnost.....	52
12 Řízení o dávkách.....	53
13 Komparace modelů sociálních politik	55
13.1 Sociální politika v České republice	56
13.2 Sociální politika ve Švédsku	58
13.3 Sociální politika ve Velké Británii	62
Závěr	66
Použité prameny.....	68

ÚVOD

Tématem práce je státní sociální podpora. Účelem tohoto institutu je primárně pomoc rodinám s nezaopatřenými dětmi, podmíněná u části dávek zákonem stanovenou hranicí výše příjmů, odvozenou od částek životního minima. Za určující podmínku pro přiznání nároku na tyto dávky je proto třeba vzít příjmovou situaci v rodině. Všechny ostatní podmínky je pak nutno považovat za svou povahou doplňující, jejichž úkolem je ověřit okolnosti významné pro rozhodnutí o té které dávce státní sociální podpory.

Cílem této práce je rozebrat a zhodnotit problematiku státní sociální podpory, přičemž se budu snažit vyhledat související prameny, které ozřejmují hlubší význam tohoto institutu.

Státní sociální podpora je upravena zejména v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění. Jak však další analýza ukáže, tento zákon nelze studovat izolovaně od ostatních právních předpisů. Pro pochopení dané problematiky je naopak nutné zaměřit se i na další právní předpisy; jsou jimi zejména zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, zákon o životním a existenčním minimu, přestupkový zákon a mnohé jiné.

Kromě právních předpisů budou pro analýzu státní sociální podpory vybrány ještě další prameny. Jedná se o knižní monografie i časopisecké články, předpisy Evropské unie, judikaturu vyšších soudů (zejména pak Nejvyššího správního soudu) a doplňkové prameny – důvodovou zprávu k zákonu č. 117/1995 Sb. a stanoviska Veřejného ochránce práv.

Tato práce bude rozčleněna do třinácti kapitol, jež budou dále členěny do příslušných podkapitol.

První kapitola pouze formou exkurzu nastíní pojem sociálního zabezpečení, vymezí jeho pilíře a poukáže na rozdíly mezi státní sociální podporou, sociálním pojištěním a sociální pomocí.

Druhá kapitola se pokusí vymezit jednotlivé milníky vývoje systému státní sociální podpory, přičemž poukáže jak na předchůdce zákona č. 117/1995 Sb. a jednak na jeho postupný vývoj.

Třetí kapitola podá vlastní úvod do pozitivního práva, když charakterizuje systém státní sociální podpory a vymezí tzv. vznik nároku.

Čtvrtá a pátá kapitola této práce budou analyzovat dva klíčové instituty, které jsou nezbytné pro výpočet dávek státní sociální podpory: příjem rozhodný pro přiznání dávky a životní a existenční minimum.

Šestá a sedmá kapitola budou tvořit jádro práce, neboť vymezí jednotlivé druhy dávek, a sice v klasické dichotomii, příhodné pro systém státní sociální podpory: dávky poskytované v závislosti na výši příjmu a dávky poskytované nezávisle na výši příjmu.

Osmá kapitola, pojednávající o nároku na dávku a její výplatu, zahrne charakteristiku vzniku nároku, přechodu nároku a výplatu dávky.

Povinnosti zúčastněných osob budou tvořit obsah deváté kapitoly práce, přičemž tyto povinnosti rozčlením na povinnosti příjemce dávky, osob společně posuzovaných a konečně i povinnosti státních orgánů a dalších osob.

Desátá kapitola se bude zabývat deliktněprávními souvislostmi zkoumaného tématu (pouze v rovině veřejného práva).

Jedenáctá kapitola bude analyzovat postavení a úkoly jednotlivých orgánů rozhodujících o dávkách a provádějících kontrolu.

Dvanáctá kapitola přiblíží některé základní instituty procesněprávního charakteru – řízení o dávkách.

Třináctá kapitola ukáže rozdíly ve vybraných modelech sociální politiky, ukáže vliv různých konkrétních společenských trendů na sociální politiku a priority sociální pomoci ve světě.

Text této práce byl dokončen k datu 1. prosince 2016

1 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ A SOCIÁLNÍ PODPORA

1.1 Pojem sociálního zabezpečení

Sociální zabezpečení je pojem, jehož obsah je dostatečně znám, ale jeho definice je obtížná a historicky podmíněná. Zatím nebyl v odborné literatuře úspěšně vymezen. Pojem sociálního zabezpečení byl podstatně modifikován teorií sociálního státu známou jako „*Social welfare state*“.¹

Pojem sociálního státu byl překládán do češtiny různě: jako stát sociálního blaha, sociálního blahobytu, sociální péče atp. Sociální zabezpečení je jen částí sociální ochrany a podobně jako pracovní právo poskytuje spíše pasivní sociální jistoty. Poskytuje jistoty spojené se zdravotními a sociálními překážkami bránícími ekonomické činnosti a/nebo účasti na standardních společenských procesech. Zatímco pracovní právo vznikalo jako donucení zaměstnavatelů chovat se určitým způsobem a strpět určité chování zaměstnanců v rámci soukromého práva, tedy veřejnoprávní intervencí do soukromého práva, právo sociálního pojištění/zabezpečení vzniklo v okamžiku, kdy úsilí státu překročilo rámec chudinské péče a právními předpisy zajistilo, aby se lidé (a jejich zaměstnavatelé) postarali o prostředky na budoucí sociální události v rámci veřejného práva, tedy od samého počátku má povahu veřejného práva.²

1.2 Pilíře sociálního zabezpečení

Reforma sociálního systému v České republice se opírá o tři vzájemně propojené pilíře: sociální pojištění, (státní) sociální podporu a sociální pomoc.

Sociální pojištění řeší sociální situace, na které je možné se předem připravit, a sice ve smyslu odložení části peněžních prostředků pro účely řešení budoucí sociální situace. Jedná se jak o krátkodobé sociální události (pracovní neschopnost, těhotenství, mateřství, rodičovství), jež jsou pokryty

---

¹ TOMEŠ, Igor a kol. *Právo sociálního zabezpečení*, 1. vydání, Praha: Všehrad, 1998, s. 11.

² TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 4-6.

nemocenským pojištěním, tak i o dlouhodobé sociální události (stáří, invalidita, osíření aj.), jež řeší důchodové pojištění. Fyzická osoba se tak odkládáním části svých finančních příjmů na budoucí nejistou sociální událost chrání před negativními důsledky těchto situací.³

Státní sociální podpora (jež je předmětem zkoumání této diplomové práce) je systém, jenž vznikl primárně pro případy různě definovaných sociálních situací. Jeho účelem je zejména podpora rodin s nezaopatřenými dětmi. Jednotlivé dávky státní sociální podpory jsou financovány v podobě společenské solidarity pomocí státního rozpočtu, tedy z daní. Solidarita je směřována od rodin bezdětných k těm, které děti mají, dále od rodin s vyššími příjmy k rodinám nízkopříjmovým. Pro nárok na dávky sociální podpory se používá výpočet z částky životního minima.⁴ Sociální podpora se poskytuje ve formě jednotlivých peněžních dávek, které budou dále podrobněji charakterizovány.

Sociální pomoc lze z hlediska sociální politiky chápat jako poslední síť sociální ochrany, resp. záchranné sociální sítě. Stávající systém sociální pomoci sestává tedy ze tří následujících částí či subsystémů: pomoc v hmotné nouzi, sociální služby, dávky poskytovaných osobám se zdravotním postižením. Systém sociální pomoci v současné době v ČR plní své dvě základní funkce: předcházet vzniku chudoby, a pokud již nastane, zmírňovat její dopady, aby nenastalo sociální vyloučení (systém pomoci v hmotné nouzi) a předcházet vzniku sociálního vyloučení, a pokud již nastane, začleňovat sociálně vyloučené zpět do společnosti, zejm. prostřednictvím poskytnutí pomoci osobám, jež jsou odkázány na pomoc jiného (systém sociálních služeb a systém dávek pro osoby se zdravotním postižením).⁵ Ve financování sociálních služeb v rámci sociální pomoci se jedná o vícezdrojové financování. Jedním ze zdrojů je úhrada (plná nebo částečná) od osoby, které se sociální služba poskytuje (přitom je k této úhradě využíván především příspěvek na péči), popřípadě od jejího rodinného

---

³ ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2012, s. 9 - 10.

⁴ DUKOVÁ, Ivana, DUKA, Martin, KOHOUTOVÁ, Ivanka. *Sociální politika*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2013, s. 105.

⁵ CHVÁTALOVÁ, I. a kol. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*, 1. vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 15-16.

příslušníka. Dalším zdrojem jsou dotace ze státního rozpočtu. Ze státního rozpočtu se poskytuje krajům účelově určená dotace na financování běžných výdajů souvisejících s poskytováním základních druhů a forem sociálních služeb. Na financování sociálních služeb se podílejí rovněž poskytovatelé sociálních služeb, kteří mohou náklady na sociální služby též krýt (zpravidla částečně) z vlastních zdrojů (např. z výnosů své hospodářské činnosti, z darů, z dědictví apod.). Na financování se mohou podílet také programy financované v rámci Strukturálních fondů Evropské unie.

Z uvedeného je zřejmé, že jednotlivé součásti (pilíře) systému sociálního zabezpečení se poměrně podstatně liší, a sice strukturou adresátů, svým účelem i systémem financování, přesto však jsou součástí jednoho celku, doplňují se navzájem a společně vytváří komplexní fungující systém.

2 VÝVOJ SYSTÉMU STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY

Po roce 1989 nastalo období velikých politických, hospodářských a společenských změn, které se nevyhnuly ani sociální ochraně. Již v roce 1990 byl vládou vytvořen a Parlamentem vzat na vědomí Scénář sociální reformy, jejímž cílem bylo transformovat sociální ochranu v moderní, pružný a dobře fungující sociální systém.

Při stanovení scénáře československé sociální reformy byly určeny její tři základní programové pilíře: 1) aktivní politika zaměstnanosti, 2) politika v oblasti pracovních příjmů, rodinná politika a 3) politika sociálního zabezpečení – jejím cílem bylo vytvoření jednotného systému sociálního zabezpečení, který by poskytoval zdravotní a důchodové pojištění, připojištění individuální i skupinové, státní sociální podporu a sociální pomoc.

Ihned na začátku 90. let byla vytvořena tzv. záchranná sociální síť, a to především prostřednictvím zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu a zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, jakož i zavedením státního vyrovnávacího příspěvku, který byl poskytován téměř každé rodině. Smyslem této záchranné sociální sítě bylo zmírnit nepříznivé dopady nutných ekonomických změn na sociální situaci obyvatelstva a zabránit masovému propadu populace do chudoby. V témže roce byl rovněž přijat zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, jenž zavedl státní politiku zaměstnanosti, prováděnou především úřady práce, a to už v době, kdy nezaměstnanost ještě zdaleka nezačala dramaticky růst. Zcela nově byl vytvořen systém všeobecného zdravotního pojištění, v jehož rámci spravují zdravotní pojištění zdravotní pojišťovny jako na státu nezávislé právnické osoby, z nichž největší je Všeobecná zdravotní pojišťovna. Vedle ní působí další resortní, oborové a podnikové pojišťovny.

Přijetím uvedených právních předpisů byly provedeny nejdůležitější změny, jejichž účelem bylo odstranit nejvíce nevyhovující prvky dosavadního

systemu sociální ochrany a zároveň vytvořit určitou záchrannou sociální síť, jež by ochránila obyvatelstvo před chudobou.⁶

Další vlna důležitých změn přišla v polovině 90. let. Jednalo se již o změny převážně reformního rázu, na jejichž koncipování bylo více času.

Dnem 1. 1. 1996 nabyl účinnosti zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který upravil nový systém důchodového pojištění a nahradil dosavadní systém důchodového zabezpečení, upravený v rámci zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení.

Základní systém důchodového pojištění byl doplněn ještě doplňkovým důchodovým systémem upraveným v zákoně č. 47/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem. V roce 1995 rovněž vznikl systém státní sociální podpory upravený zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Jednalo se o nový systém zabezpečující podporu rodin s nezaopatřenými dětmi ze strany státu, tvořený dávkami poskytovanými adresně – tedy v závislosti na výši příjmu rodiny, jakož i dávkami poskytovanými plošně – bez závislosti na výši příjmu. Systém státní sociální podpory znamenal zavedení dlouho očekávaného jednotného systému rodinných dávek a nahradil dosud roztržitou úpravu různých druhů státních příspěvků pro rodiny s dětmi.

Další významnější vlna reform v oblasti sociální ochrany nastala až v roce 2006, kdy byly přijaty: zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění, zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění a zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

V roce 2011 pak byly přijaty další právní předpisy, které představují důležitý krok k nutné reformě zdravotnictví, důchodové reformě a reformě sociální pomoci. Přesto tento proces nebyl dokončen a bude nutné provést ještě další podstatné změny těchto systémů. Jedná se o následující právní předpisy: zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření a zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování a zákon č. 373/2011 Sb.,

---

⁶ KOLDINSKÁ, Kristina. *Sociální právo*, 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013, s. 18-20.

o specifických zdravotních službách, zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením.

2.1 Přijetí a vývoj zákona o státní sociální podpoře

2.1.1 Přijetí zákona

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře⁷, byl přijat Parlamentem České republiky dne 26. května 1995 a účinnosti nabyl postupně: dne 1. října 1995 nabyla účinnosti ustanovení upravující zejména dávky poskytované bez ohledu na výši příjmu a až dne 1. ledna 1996 nabyl zákon účinnosti v celém rozsahu. Tento zákon přinesl oproti předchozímu legislativnímu stavu tři základní změny:

- Sjednotil státní sociální dávky vyjadřující podporu státu občanům a rodinám s dětmi do jednoho komplexu.
- Nově definoval v tomto systému také ty dávky, které byly dosud součástí jiných systémů, např. nemocenského pojištění nebo sociální péče.
- Zaváděl nové dávky, reagující na dosud neřešené sociální situace.

Do dávek státní sociální podpory byly zařazeny i některé z dávek nemocenského pojištění, jež do té doby vypláceli zaměstnavatelé, plátcí důchodů nebo okresní a pražská správa sociálního zabezpečení.

U některých dřívějších dávek, transformovaných do nových dávek, se změnily i podmínky jejich nároku. Pro dávky poskytované v závislosti na výši příjmu zákon nově stanovil, co se považuje za příjem a přesně určuje i období, za které se tento příjem zjišťuje. U přídatku na děti a příspěvku na dopravu to bylo období roku a u sociálního příplatku a příspěvku na bydlení pouze kalendářní čtvrtletí.⁸

---

⁷ Dále také jen „zákon“

⁸ ČERVENKOVÁ, Helena, Státní sociální podpora, *Právní rádce*, 1995, č. 7, s. 48.

Nový model státní sociální podpory vycházel z myšlenky, že prostřednictvím státní sociální podpory bude stát pomáhat občanům v případech státem uznané sociální události. Státní sociální podpora se stala výrazem sociálního přerozdělení mezi nepotřebnými a potřebnými a projevem státem organizované solidarity. Dávky vyplývající z tohoto systému měly pomáhat rodině krýt zejména zvýšené náklady vyvolané přítomností takových osob, které dosud nebyly výdělečně činné, a řešit různé sociální situace, na něž rodina vlastními silami a vlastními prostředky nestačila. Úroveň dávek státní sociální podpory byla závislá na celkových příjmech rodiny, ale nezkoumal se majetek rodiny. Dávky měly mít obligatorní charakter. Dávky státní sociální podpory byly určeny především rodinám s dětmi, ale řešily rovněž určité sociální situace všech občanů (např. pohřebné, příspěvek na bydlení). Státní sociální podpora byla financována ze státního rozpočtu, přičemž výplatou dávky byl pověřen orgán státní správy - okresní úřad.⁹

Společně se zákonem o státní sociální podpoře byl přijat i tzv. doprovodný zákon, totiž zákon č. 118/1995 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o státní sociální podpoře.

2.1.2 Vývoj zákona

V červenci 2001 byla schválena novela zákona o státní sociální podpoře – zákon č. 271/2001 Sb. – šlo o dosti rozsáhlou novelu, která do systému státní sociální podpory přinesla významnější věcné změny, zejména pokud jde o okruh příjmů započitatelných do rozhodného příjmu, podmínky nároku na výplatu rodičovského příspěvku, výši porodného, vymezení povinností a odpovědností osob s oprávněnou osobou společně posuzovaných a o vymezení povinností a odpovědnosti dalších fyzických a právnických osob, zejména zaměstnavatelů.

Zákonem č. 320/2002 Sb. došlo k přechodu kompetencí ze zrušených okresních úřadů na obecní úřady obcí s rozšířenou působností s tím, že po přechodnou dobu (od 1. 1. 2003 do 31. 3. 2004) státní sociální podporu prováděly obecní úřady v místech dosavadních okresních úřadů.

---

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 117/1995 Sb., obecná část.

System dávek státní sociální podpory byl zaveden tak, že jej tvořily jednak dávky poskytované v závislosti na výši příjmu, kterými byly: 1. příravek na dítě, 2. sociální příplatek, 3. příspěvek na bydlení, a 4. příspěvek na dopravu, a jednak ostatní dávky, kterými byly: 1. rodičovský příspěvek, 2. zaopatřovací příspěvek, 3. dávky pěstounské péče, 4. porodné, 5. pohřebné.

Výše uvedený systém fungoval až do novely zákona, provedené zákonem č. 453/2003 Sb., kterým byla z této skladby odstraněna dávka příspěvku na dopravu.

Zákonem č. 113/2006 Sb. byl zákon novelizován tak, že mezi tzv. ostatní dávky přibyl tzv. příspěvek na péči o dítě v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc; tato dávka ovšem vydržela v platnost pouze rok, novelou zákona, provedenou zákonem č. 261/2007 Sb. byla dávka zrušena.

Novelou zákona, provedené taktéž v roce 2006 (zákonem č. 134/2006 Sb.) byl zaopatřovací příspěvek nahrazen příspěvkem na školní pomůcky; rovněž tato dávka vydržela v zákoně jen krátkou dobu, byla ze zákona odstraněna novelou zákona, provedenou zákonem č. 281/2009 Sb.

System dávek státní sociální podpory prodělal zásadní změnu v roce 2011 novelou zákona, provedenou zákonem č. 364/2011 Sb., která ve skupině dávek poskytovaných v závislosti na výši příjmu nahradila sociální příplatek porodným a porodné tak přesunula do kategorie dávek poskytovaných v závislosti na výši příjmu z druhé skupiny (ostatní dávky).

Poslední velkou novelou zákona, provedenou zákonem č. 428/2011 Sb., pak byly ze zákona odstraněny dávky pěstounské péče.

Z původní skladby dávek státní sociální podpory dodnes tak v zákoně setrvaly dávky příravku na dítě, příspěvek na bydlení, porodné, rodičovský příspěvek a pohřebné. Ze zákona zmizely sociální příplatek, příspěvek na dopravu, dávky pěstounské péče a zaopatřovací příspěvek. Dávky příspěvek na péči o dítě v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a příspěvek na školní pomůcky přetrvaly v zákoně jen přechodně.

3 SYSTÉM STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY

3.1 Charakteristika

System státní sociální podpory byl zaveden zákonem o státní sociální podpoře, který je doposud účinný. Přijetí tohoto zákona bylo dalším důležitým krokem v uskutečňování transformačního procesu v sociální oblasti.

Jednalo se od počátku o nový systém zabezpečující podporu rodin s nezaopatřenými dětmi ze strany státu, tvořený dávkami poskytovanými adresně – v závislosti na výši příjmu rodiny, jakož i dávkami poskytovanými plošně – bez závislosti na výši příjmu. System státní sociální podpory znamenal zavedení dlouho očekávaného jednotného systému rodinných dávek a nahradil dosud roztržštěnou úpravu různých druhů státních příspěvků pro rodiny s dětmi.¹⁰

Státní sociální podpora je tedy systém státních dávek určených především rodinám s nezaopatřenými dětmi. Jde v podstatě o státem organizovanou sociální celospolečenskou solidaritu mezi rodinami bezdětnými a rodinami s dětmi, mezi rodinami s vyššími příjmy a rodinami s nižšími příjmy.

3.2 Vznik nároku

Dávky státní sociální podpory jsou dvojího druhu. Jde jednak o universální dávky, které jsou vyjádřením přerozdělení od bezdětných rodin k rodinám s dětmi. Pro universální dávku se v zahraničí užívá též označení horizontální řešení. Dávka se vyplácí oprávněným ve stejné výši. Výplata univerzálních dávek může být variantně ukončena při vyšší příjmové úrovni. Obdobný charakter (univerzální) má pohřebné.

Tento princip je vyjádřen následujícím vzorcem pro výpočet dávky:

$D = \text{ŽMO} * K1$, při příjmu do $K2$ násobku životního minima rodiny,

---

¹⁰ KOLDINSKÁ, Kristina. *Sociální právo*, 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013, s. 21.

kde D = výše dávky, $\check{Z}MO$ = životní minimum příslušné osoby, $K1$ je koeficient určující výši dávky, $K2$ je koeficient určující hranici příjmu pro stanovení okruhu příjemců.

Druhým typem jsou dávky stanovené na základě testování skutečné celkové příjmové situace rodiny. V tomto případě se jedná o přerozdělení od rodin vysokopříjmových k rodinám nízkopříjmovým.

Tyto dávky bývají označovány jako řešení vertikální. Jde o podporu rodiny do okamžiku, kdy dosáhne svými příjmy určité úrovně. Příjem je zkoumán za předchozí kalendářní čtvrtletí. Ve státní sociální podpoře je tímto typem dávky příspěvek na bydlení.¹¹

Při vytváření koncepce systému státní sociální podpory byly sledovány tyto tři základní přístupy:

- 1) životní úroveň občanů a rodin bude nadále vycházet především z pracovních příjmů,
- 2) sociální přerozdělování bude usměrňovat rozdíly v příjmech tak, aby státní sociální dávky nebyly náhradou rodinných příjmů, ale aby pomáhaly řešit státem uznané sociální situace na společensky uznané úrovni; poskytování dávek nesmí být demotivující ve vztahu k práci, zároveň se musí dbát na to, aby se snížila závislost rodin jen na sociálních příjmech,
- 3) musí být dodržováno hledisko hospodárnosti, účelnosti a v určitých stanovených případech i hledisko adresnosti.

Dávkami státní sociální podpory se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a také nákladů spojených s některými dalšími sociálními situacemi, je-li jejich poskytnutí z hlediska sociálního a ekonomického důvodné.

Proto je také hlavním kritériem pro přiznání některých dávek státní sociální podpory příjmová situace rodiny. Náklady na státní sociální podporu hradí stát.

---

¹¹ VÍŠEK, Petr. Státní sociální podpora, *Daně*, 1995, č. 3, s. 3.

V rámci tohoto systému byly některé dávky nově vytvořeny (např. sociální příplatek a příspěvek na dopravu), některé byly v zásadě převzaty z dosavadních právních úprav (zejména rodičovský příspěvek) a část dávek byla do tohoto systému s určitými změnami transformována ze systému nemocenského pojištění (přídavek na dítě, porodné, pohřebné).

U dávek poskytovaných v závislosti na výši příjmu v rodině je základním kritériem pro jejich přiznání příjmová situace v rodině. V právní úpravě těchto dávek je uplatněn princip adresného poskytování, bývají také nazývány jako dávky testované. V současné době jsou to následující dávky: přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné.

Ostatní dávky jsou poskytovány nezávisle na výši příjmu v rodině. Bývají označovány jako dávky netestované. Jsou to: rodičovský příspěvek a pohřebné.

Všechny dávky státní sociální podpory mají obligatorní charakter. Jde o dávky nepojistné, žadatel o dávku nemusí být pojištěncem.¹²

Na dávky státní sociální podpory mají nárok jen fyzické osoby hlášené k trvalému pobytu na území ČR, a to ve smyslu § 3 zákona, tj. s určitými odchylkami; naroveň trvalému pobytu se klade pobyt cizince hlášeného k pobytu podle zvl. právních předpisů, a to ode dne, kterým uplynulo 365 dnů ode dne přihlášení, pokud má na území České republiky své bydliště.

Výjimky platí též pro občany EU, za stanovených podmínek, uvedených v ustanovení § 3 zákona.

Okruh příjmů rozhodných pro posouzení nároku na dávky je vymezen zejména odkazem na příslušná ustanovení zákona o daních z příjmů. Postup při posuzování zdravotního stavu pro účely dávek se řídí zvláštním právním předpisem.¹³

Dávky jsou poskytovány na základě žádosti na příslušném tiskopisu předepsaném Ministerstvem práce a sociálních věcí. O dávkách rozhodují

---

¹² TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 181-183.

¹³ Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, v platném znění.

krajské pobočky Úřadu práce ČR příslušné podle místa trvalého pobytu oprávněné osoby (úřady mají též svá kontaktní místa ve větších městech). Při řízení se postupuje podle příslušných ustanovení správního řádu¹⁴ s určitými odchylkami, stanovenými v procesních ustanoveních zákona o státní sociální podpoře.

Zákon o státní sociální podpoře se použije na právní vztahy, které nejsou upraveny přímo použitelným předpisem Evropské unie v oblasti státních sociálních dávek.¹⁵

---

¹⁴ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění.

¹⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1231/2010 ze dne 24. listopadu 2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES) č. 883/2004 a nařízení (ES) č. 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie.

4 PŘÍJEM ROZHODNÝ PRO PŘIZNÁNÍ DÁVKY

Dle ustanovení § 4 zákona se příjem rozhodný pro přiznání dávky uvedené v § 2 písm. a) zákona (tzn. dávky poskytované v závislosti na výši příjmu) se stanoví jako měsíční průměr příjmů rodiny připadajících na rozhodné období (dále jen „rozhodný příjem“). Měsíční průměr příjmů rodiny se stanoví jako součet jednotlivých měsíčních průměrů příjmů oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných.

Do rozhodného příjmu se u dávek poskytovaných v závislosti na příjmu započítávají jen příjmy uvedené v § 5. Tyto příjmy jsou vymezeny buď odkazem na příslušná ustanovení zákona o daních z příjmů, nebo zákon výslovně uvádí, o které další příjmy se jedná. Tento výčet příjmů je taxativní; z toho vyplývá, že má-li osoba, jejíž příjmy se zjišťují, jiné příjmy (majetek), které nejsou ve výčtu uváděny, nelze k nim pro účely nároku na dávky státní sociální podpory přihlížet.¹⁶ Dle názoru Nejvyššího správního soudu platí, že do příjmu rozhodného pro přiznání dávky státní sociální podpory - příspěvku na bydlení se zahrnují všechny příjmy uvedené v § 5 zákona, kterých dosáhla rodina žadatele o tuto dávku v celém rozhodném období předcházejícího kalendářního čtvrtletí, bez ohledu na to, že některá ze společně posuzovaných osob se přihlásila k trvalému pobytu v témže bytě jako oprávněná osoba až v průběhu rozhodného období.¹⁷

Dle ustanovení § 6 zákona rozhodným obdobím, za které se zjišťuje rozhodný příjem je u přídatku na dítě kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku, do něhož spadá počátek období od 1. října do 30. září následujícího kalendářního roku, v němž před počátkem uvedeného období je třeba prokázat rozhodný příjem. Dále jde-li o příspěvek na bydlení, je rozhodným obdobím, za které se zjišťuje rozhodný příjem, období kalendářního čtvrtletí předcházejícího kalendářnímu čtvrtletí, na které se nárok na výplatu dávky prokazuje, popřípadě nárok na dávku uplatňuje, a jde-li o porodné, je

¹⁶ Autor neuveden. Výklad některých ustanovení zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, *Sociální politika*, 1996, č. 1, s. 21.

¹⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2012, čj. 4 Ads 38/2012-30.

rozhodným obdobím, za které se zjišťuje rozhodný příjem, kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě (děti) narodilo.

Pokud zákon operuje s termínem „měsíční průměr příjmů rodiny“ (viz ustanovení § 4), pak pojem „rodina“ je třeba vykládat dle legální definice, uvedené v ustanovení § 7 odst. 1 zákona, dle něž se za rodinu pro účely tohoto zákona považuje, není-li dále stanoveno jinak, oprávněná osoba a společně s ní posuzované osoby, a není-li těchto osob, považuje se za rodinu sama oprávněná osoba. Žádná z osob nemůže být posuzována jako oprávněná osoba nebo jako společně posuzovaná osoba současně ve více rodinách, jde-li o společně posuzované osoby pro účely přídatku na dítě, porodného a rodičovského příspěvku. Vrchní soud v Praze k tomu vyjádřil názor, že pojem rodiny pro účely nároku na dávku státní sociální podpory - přídatek na dítě je třeba vykládat stejně pro účely stanovení rozhodného příjmu jako pro účely stanovení částky životního minima.¹⁸

---

¹⁸ Rozsudek Vrchního soudu Praha ze dne 1. 10. 1997, čj. 1 Cmo 758/95.

5 ŽIVOTNÍ A EXISTENČNÍ MINIMUM

Do systému státní sociální ochrany, respektive sociálních dávek byl institut životního minima zaveden zákonem č. 463/1991 Sb., o životním minimu (dnes již neplatným). Dnes tuto problematiku upravuje zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu v platném a účinném znění. Životní minimum není ničím více ani méně, než specifickým kritériem, jehož hlavní funkcí je posuzování příjmové nedostatečnosti pro potřeby sociální ochrany jednotlivce či jeho rodiny. Proto také s životním minimem především velmi úzce souvisí nároky na dávky státní sociální podpory. Pokud se některé z dávek státní sociální podpory podmiňují např. určitou částkou příjmu, která nesmí přesáhnout výši životního minima rodiny, popř. určitý násobek tohoto životního minima, stanoví se pro zkoumání této podmínky životní minimum, stejně jako se stanoví obecně i pro další účely. Životní minimum představuje společensky uznanou minimální hranici příjmu, pod níž nastává stav hmotné nouze.

Životní minimum nelze v žádném případě zaměňovat za minimální mzdu nebo za minimální mzdové tarify. Životní minimum bylo až do roku 2005 koncipováno jako dvousložkové a tvořily je vždy součet částek potřebných k zajištění osobních potřeb (výživy) jednotlivce a ostatních základních osobních potřeb všech členů rodiny a k tomu se přičítala částka potřebná k zajištění nezbytných nákladů na domácnost (tedy i na bydlení) odpovídající počtu členů rodiny.¹⁹ V současné době je životní minimum koncipováno jako jednosložkové s tím, že životní minimum již nebude zahrnovat náklady spojené s bydlením. Částky životního minima potřebné k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb jsou odstupňovány podle pořadí osob v domácnosti a u nezaopatřených dětí také podle věku. Potřeby související s náklady na bydlení se řeší od roku 2005 jako dávka státní sociální podpory – příspěvek na bydlení.

---

¹⁹ JAKUBKA, Jaroslav. Životní minimum od 1. ledna 2005, Mzdy a personalistika v praxi, 2005, č. 1, s. 32.

Životní minimum je tedy důležitým institutem v oblasti státní sociální podpory. Životní potřeby občanů jsou uspokojovány především příjmy z výdělečné činnosti, výnosy z majetku a dávkami nemocenského a důchodového zabezpečení nebo státními dávkami.

Občanům, jejichž příjmy nedosahují životního minima a kteří si nemohou tyto příjmy zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním, zejména vlastní prací, se poskytuje pomoc; způsob a formu jejího poskytování, jakož i další podmínky a úroveň této pomoci stanoví zvláštní předpisy.²⁰

Zákon o státní sociální podpoře operuje s termínem životní minimum zejména za účelem stanovení částek rozhodných pro nárok na dávky a jejich výši (ustanovení § 8 zákona). Pro nárok na dávky nebo jejich výši se částkou životního minima rozumí částka životního minima stanovená zákonem o životním a existenčním minimu.²¹ Závisí-li stanovení částky na počtu osob, berou se v úvahu osoby společně posuzované uvedené v § 7 zákona (viz výše). Nestanoví-li tento zákon jinak, rozumí se částkou životního minima posuzované osoby částka, která by příslušela této osobě též s ohledem na pořadí osoby při posuzování podle zákona o životním a existenčním minimu.

Životní minimum dle zákona o životním a existenčním minimu je stanoveno jako minimální hranice peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Částku k zajištění nákladů na domácnost již institut životního minima neobsahuje.

Zákon o životním a existenčním minimu (jak už jeho název ostatně napovídá) zavedl také institut *existenčního minima*. Stanoví je jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.

Zákon o životním a existenčním minimu upravuje od 1. ledna 2007 valorizační formulí pro stanovení částek životního minima v ustanovení § 9 tak, že částky životního minima stanovené v zákoně a stejně tak částku existenčního

---

²⁰ TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 187.

²¹ Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v platném znění.

minima stanovenou může vláda zvýšit nařízením v pravidelném termínu od 1. ledna, a to podle skutečného růstu nákladů na výživu a na ostatní základní osobní potřeby vyjádřeného růstem příslušného indexu spotřebitelských cen za domácnosti celkem ve stanoveném rozhodném období za podmínky, že příslušný index spotřebitelských cen vzroste od počátku rozhodného období alespoň o 5 %.

Stalo se tak naposledy v roce 2011 nařízením vlády č. 409/2011 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima, kterou se částka životního minima jednotlivce stanovila měsíčně na 3 410 Kč a částka existenčního minima osoby měsíčně na 2 200 Kč.

6 DÁVKY POSKYTOVANÉ V ZÁVISLOSTI NA VÝŠI PŘÍJMU

Jak již vyplynulo z předchozích kapitol, skladba dávek poskytovaných v závislosti na příjmu se od roku 1995, kdy nabyl zákon platnosti, značně proměňovala. V současné době platí, že dávkami státní sociální podpory, jež jsou poskytovány v závislosti na výši příjmu, jsou 1) přídavek na dítě, 2) příspěvek na bydlení a 3) porodné.

6.1 Přídavek na dítě

Nárok na přídavek na dítě má dle ustanovení § 17 zákona nezaopatřené dítě, jestliže rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40.

Úmluva o právech dítěte, již je Česká republika vázána, nestanoví, že by výhody sociálního zabezpečení, tedy i přídavky na děti, měly být poskytovány bez ohledu na majetkové a jiné poměry, ani jinak nekonkretizuje jejich rozsah nebo zásady pro jejich určení, a odkazuje na vnitrostátní právo. Vychází zejména z toho, že základní odpovědnost nesou rodiče či jiné osoby, které se o dítě starají, a státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy o právech dítěte.²²

Přídavek na dítě se poskytuje v závislosti na výši příjmu v rodině, jde tedy o dávku testovanou.²³ Přídavek na dítě je nárokem nezaopatřeného dítěte. Do dosažení zletilosti dítěte žádá o přídavek zákonný zástupce dítěte a dávka se vyplácí tomu, kdo má dítě v přímém zaopatření, tj. tomu, kdo o dítě osobně pečuje.

Jestliže je tato podmínka splněna u několika osob, vyplácí se přídavek na dítě osobě určené na základě dohody těchto osob. Nedojde-li mezi nimi k dohodě, určí krajská pobočka Úřadu práce, která o přídavku na dítě rozhoduje, které z těchto osob se bude přídavek na dítě vyplácet.

---

²² Nález Ústavního soudu, Pl. ÚS 40/97.

²³ TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 189.

Podle § 19 odst. 3 zákona dále platí, že je-li nezletilé nezaopatřené dítě v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež, vyplácí se přídavek na dítě tomuto ústavu (zařízení). Toto ustanovení stvrdil svou rozhodovací praxí i Nejvyšší správní soud, když stanovil, že je-li nezletilé nezaopatřené dítě v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež, vyplácí se přednostně přídavek na dítě tomuto ústavu (zařízení), a nikoliv matce dítěte.²⁴

Pokud dále dle § 19 odst. 3 zákona doba pobytu nezletilého nezaopatřeného dítěte v ústavu (zařízení) pro péči o děti nebo mládež, v němž je dítě v plném přímém zaopatření, byla přerušena na dobu zahrnující celý kalendářní měsíc, vyplatí ústav (zařízení) přídavek na dítě osobě, která má dítě, jemuž tento přídavek náleží, po tuto dobu v přímém zaopatření.

Dle ustanovení § 18 zákona výše přídatku na dítě činí za kalendářní měsíc, jde-li o nezaopatřené dítě ve věku:

- a) do 6 let   500 Kč,
- b) od 6 do 15 let   610 Kč,
- c) od 15 do 26 let   700 Kč.

6.2 Příspěvek na bydlení

Účelem této dávky je dle názoru Nejvyššího správního soudu poskytovat finanční pomoc na úhradu nákladů na bydlení. Z hlediska posouzení nároku na dávku nelze vysledovat objektivní a rozumné důvody, proč odlišovat osoby, které prokazatelně trvale bydlí ve stavbě určené k individuální rekreaci, kterou vlastní, a které zároveň nemají byt nebo obytnou místnost podle § 24 zákona a osoby, jejichž byt se nachází ve stavbě určené k bydlení.²⁵

Na příspěvek na bydlení vzniká dle ustanovení § 24 odst. 1 zákona nárok všem vlastníkům a nájemcům bytu, kteří jsou v něm hlášeni k trvalému pobytu, jestliže jejich náklady na bydlení přesahují částku součinu rozhodného příjmu

²⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 6. 2012, čj. 4 Ads 58/2012.

²⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 10. 2010, čj. 3 Ads 23/2010 – 98.

v rodině a koeficientu 0,30, a na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35, a součin rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30, a na území hlavního města Prahy koeficientu 0,35, není vyšší než částka normativních nákladů na bydlení. Zákon přiznává tuto dávku pouze vlastníkům a nájemcům bytu a nikoliv podnájemcům, jak ostatně dovodil i Vrchní soud v Praze.²⁶

Přestože zákon zná v ustanovení § 24 odst. 5 legální definici bytu (Bytem se pro účely tohoto zákona rozumí soubor místností nebo samostatná obytná místnost, které svým stavebně technickým uspořádáním a vybavením splňují požadavky na trvalé bydlení a jsou k tomuto účelu užívání určeny podle stavebního zákona nebo jsou zkolaudovány jako byt), pojem „bytu“ je třeba dle výkladu Veřejného ochránce práv pro účely práva sociálního zabezpečení vykládat širěji, než je definován stavebně-právními předpisy, neboť účelem předpisů sociálního zabezpečení je pomoci osobám, které nemohou hradit náklady na bydlení z vlastního příjmu, získat či udržet alespoň lidsky důstojné bydlení.²⁷

Dle ustanovení 24 odst. 2 zákona platí, že za vlastníka bytu se považuje i vlastník nemovitosti, ve které je byt, který vlastník užívá, pokud je v něm hlášen k trvalému pobytu. Za vlastníka bytu se považuje i manžel, který užívá byt na základě práva bydlení odvozeného od vlastnického práva druhého manžela, pokud nárok na příspěvek na bydlení neuplatňuje manžel jako vlastník bytu. Za nájemce bytu se považují oba manželé, mají-li k bytu společné nájemní právo. Za dobu trvání nájemního vztahu se pro účely nároku na příspěvek na bydlení považuje i doba od zániku členství v bytovém družstvu do uplynutí lhůty k vyklizení bytu, doba od smrti nájemce služebního bytu nebo bytu zvláštního určení do uplynutí lhůty k vyklizení tohoto bytu a doba od trvalého opuštění služebního bytu nebo bytu zvláštního určení jeho nájemcem do uplynutí lhůty k vyklizení tohoto bytu.

Splňuje-li podmínky nároku na příspěvek na bydlení více osob, náleží příspěvek na bydlení jen jedné, a to osobě určené na základě dohody těchto

---

²⁶ Rozsudek Vrchního soudu Praha ze dne 6. 12. 2000, čj. 3 A 103/99.

²⁷ Stanovisko Veřejného ochránce práv, čj. 1490/2013/VOP/AV.

osob. Nedohodnou-li se tyto osoby, určí krajská pobočka Úřadu práce, která o příspěvku rozhoduje, které z těchto osob se příspěvek na bydlení přizná.

Koncepce příspěvku na bydlení zjevně vychází ze zásady, že každá osoba nebo rodina může vynaložit na bydlení pouze část svých příjmů. Za sociálně únosné se považuje, aby osoba nebo rodina vydávala na náklady spojené s bydlením 30 %, v Praze 35 % svých příjmů. Právní úprava je koncipována tak, aby u sociálně slabších občanů nedošlo ke ztrátě bydlení a současně aby uživatelé bytů byli motivováni zajistit si příjem vlastní prací a tím i bydlení na odpovídající úrovni.

6.3 Porodné

Porodné²⁸ je jednorázová obligatorní peněžitá dávka, jejímž účelem je přispět na zvýšené náklady související s narozením dítěte. Smyslem porodného je společensky ocenit porod jako takový a přispět na počáteční náklady spojené s narozením dítěte.

Koncepce porodného v uplynulých letech doznala poměrně bouřlivého vývoje. Porodné nahradilo podporu při narození dítěte, která byla do 30. 9. 1995 poskytována jako dávka nemocenského pojištění. Do 31. 12. 2010 bylo porodné poskytováno jako dávka nezávislá na příjmu všem ženám, které porodily dítě. Výše dávky výrazně rostla s počtem současně narozených dětí.

Od 1. 1. 2011 došlo k významné koncepční změně právní úpravy porodného. Stalo se dávkou závislou na příjmu a kromě toho je poskytováno pouze ženám, které porodily první živě narozené dítě. Při narození dalších dětí již nárok na dávku nevzniká. Došlo tak k výraznému omezení okruhu žen, které mají na dávku nárok. Porodné se poskytuje ve zvýšené částce při vícečetném porodu.²⁹

Tyto změny byly předmětem odborné i laické kritiky, která si vynutila další novelizaci zákona. A proto od 1. 1. 2015 došlo ke dvěma zásadním úpravám

---

²⁸ Z hlediska systematiky zákona jsou relevantní ustanovení o porodném zařazeny až do hlavy osmé zákona, tedy až po rodičovském příspěvku (hlava pátá), který je dávkou poskytovanou nezávisle na výši příjmu. Jedná se zřejmě o relikv skutečnosti, že bylo porodné v průběhu legislativních změn zařazeno z kategorie ostatních dávek do kategorie dávek poskytovaných v závislosti na výši příjmu.

²⁹ TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 191.

porodného. Především byl zvýšen zákonný koeficient z 2,40 na 2,70. A dále tato dávka začala být poskytována i při porodu druhého dítěte.

Nejvyšší soud dovodil ve své rozhodovací praxi, že účelem porodného je pokrytí osobních potřeb matky při porodu stejně jako pokrytí rozličných potřeb pro novorozené dítě.³⁰

Dle ustanovení § 44 odst. 1 zákona má nárok na porodné má žena, která porodila své první nebo druhé živé dítě, nepřevyšuje-li rozhodný příjem v rodině součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70.

Druhým dítětem je přitom chápáno druhé živě narozené dítě, a to bez ohledu na to, při kolikátém porodu se toto druhé živě narozené dítě narodí. Zároveň se úprava vztahuje i na děti převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů. V praxi to znamená, že nárok na porodné nemá žena, které před porodem vznikl již dvakrát nárok na porodné převzetím dítěte do jednoho roku jeho věku do trvalé péče nahrazující péči rodičů, nebo v případě, že se jí již jedno živé dítě narodilo a druhé dítě do jednoho roku věku převzala do trvalé péče nahrazující péči rodičů.³¹

Nárok na porodné tak vzniká na dvě děti a nezáleží na tom, zda se narodily žadatelům o porodné postupně či současně (dvojčata), nebo zda byly žadatelé o porodné převzaty do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Nezohledňuje se tedy, zda jde o děti „vlastní“, nebo děti převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů.³²

Stejně tak jako žena, má dle ustanovení § 44 odst. 3 a 4 zákona nárok na porodné také otec prvního nebo druhého živě narozeného dítěte, jestliže žena, která dítě nebo děti porodila, zemřela a ke dni porodu splnila podmínky uvedené v zákoně a porodné nebylo vyplaceno jí ani jiné osobě. Vše se odvíjí od nároku ženy. Nemůže-li žena dávku dostat, má otec nárok na to, co by měla dostat žena.³³ Tento nárok ovšem nemá otec, jemuž již dvakrát vznikl nárok na

---

³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 1983, čj. 4 Cz 24/83.

³¹ ŠTANGOVÁ, Věra. Nová koncepce právní úpravy porodného, *Rodinné listy*, 2015, č. 4, s. 27

³² JANEČKOVÁ, Eva. Změny v oblasti porodného, *Práce a mzda*, 2014, č. 12, s. 23.

³³ ŠTANGOVÁ, Věra. Nová koncepce právní úpravy porodného, *Rodinné listy*, 2015, č. 4, s. 27

porodné převzetím dítěte do 1 roku jeho věku do trvalé péče nahrazující péči rodičů.

Nárok na porodné vzniká dnem porodu dítěte, není-li v zákoně stanoveno odchylné pravidlo. To znamená, že podmínky nároku, zejména podmínka rozhodného příjmu, bude zjišťována k tomuto dni.³⁴

Nárok na porodné má dle ustanovení § 45 odst. 1 zákona také osoba, která převzala do trvalé péče nahrazující péči rodičů dítě do 1 roku jeho věku, a toto dítě bylo prvním nebo druhým dítětem této osoby, bez ohledu na to, zda první dítě porodila nebo převzala do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Nárok na porodné vzniká dnem převzetí dítěte do trvalé péče nahrazující péči rodičů, přičemž dnem převzetí se rozumí den právní moci rozhodnutí o převzetí dítěte do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Podmínkou je, že rozhodný příjem v rodině této osoby nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70.

Od 1. ledna 2015 je výše porodného stanovena pevnou absolutní částkou a činí 13 000 Kč na první dítě a 10 000 Kč na druhé dítě. Porodné se vyplatí jednorázově.

---

³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 117/1995 Sb., zvláštní část.

7 DÁVKY POSKYTOVANÉ NEZÁVISLE NA VÝŠI PŘÍJMU

Stejně jako dávky poskytované v závislosti na výši příjmu, také skladba dávek poskytovaných nezávisle na výši příjmu se od roku 1995, kdy nabyl zákon platnosti, značně proměňovala. V současné době platí, že dávkami státní sociální podpory, jež jsou poskytovány nezávisle na výši příjmu, jsou: 1) rodičovský příspěvek a 2) pohřebné.

7.1 Rodičovský příspěvek

Základním a přetrvávajícím účelem rodičovského příspěvku je podpora rodin pečujících o malé děti a zlepšení jejich finančních podmínek. Jeho primárním určením bylo původně alespoň částečně pokrýt náklady rodiče, který zůstane v domácnosti, aby mohl osobně pečovat o dítě, a nepracuje.

Rodičovský příspěvek je dávka státní, sociální a rodinná, kterou poskytuje stát ze státních prostředků pro potřeby rodin s dětmi. Jedná se o dávku obligatorní, pravidelně se opakující a netestovanou, tzn. že výše příjmu rodiny se pro vznik nároku nezjišťuje. Mezi základní principy systému státní sociální podpory rovněž patří princip sociální potřeby, tzn., že dávky jsou osobám poskytovány nezávisle na předchozí finanční účasti na systému, tj. jejich výdělečné činnosti a odvádění daně z příjmu a pojistného na sociální zabezpečení do státního rozpočtu.

Rodičovský příspěvek je koncipován jako moderní a flexibilní dávka, která umožní rodiči při péči o dítě lépe si naplánovat budoucnost, péči o děti i kariéru, a lépe tak skloubit rodinný a profesionální život, neboť může do určité míry svým projevem vůle ovlivnit délku čerpání a výši dávky, tedy i dřívější návrat do zaměstnání. Rodičovský příspěvek totiž náleží i pracujícím rodičům, ale jen v případě, že péči o dítě zajistí fyzickou zletilou osobou, která tuto péči nevykonává jako zaměstnanec zařízení určeného pro péči o děti (jesle, mateřská škola). Opodstatněnost přiznání příspěvku u těchto osob je podložena většinou vyššími výdaji spojenými s úhradou nákladů péče o dítě jinou osobou, resp.

odměnou za ni, cestovnými výdaji, které nevznikají nepracujícím rodičům při osobní péči o dítě, atp.³⁵

7.1.1 Podmínky nároku

Dle ustanovení § 30 odst. 1 zákona rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, má nárok na rodičovský příspěvek nejdéle do 4 let věku tohoto dítěte.

Rodinou se pro účely rodičovského příspěvku rozumí rodina podle § 7 odst. 1 až 4 zákona. Pro nárok na rodičovský příspěvek musí podmínka trvalého pobytu a bydliště na území České republiky být splněna jen u oprávněné osoby a u dítěte zakládajícího nárok na rodičovský příspěvek. Rodičem se pro účely rodičovského příspěvku rozumí též osoba, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů.

Rodičovský příspěvek je možno přiznat kterémukoliv z rodičů. Při péči o totéž dítě zakládající nárok na rodičovský příspěvek náleží dávka jen jednomu rodiči, který je určen na základě dohody rodičů. Jestliže se rodiče nedohodnou, krajská pobočka Úřadu práce ČR, která o rodičovském příspěvku rozhoduje, určí, kterému z rodičů se dávka přizná.³⁶

Řádnou, celodenní a osobní péči je třeba zřejmě vykládat jako péči v rodině obvyklou, kterou takové dítě vyžaduje a která dostatečně zajišťuje duševní a fyzický vývoj dítěte.

Na základě ustanovení § 30b zákona platí, že podmínka osobní celodenní a řádné péče pro nárok na rodičovský příspěvek po celý kalendářní měsíc se považuje za splněnou i v kalendářním měsíci, v němž se dítě narodilo, rodič měl po část měsíce z dávek nemocenského pojištění nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem, osoba dítě převzala do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, dítě dosáhlo věku 4 let, do kterého náleží rodičovský příspěvek, dítě

---

³⁵ ČAPLA, Nikola. Judikatura Nejvyššího správního soudu: státní sociální podpora a sociální péče, *Soudní rozhledy*, 2007, č. 11, s. 415.

³⁶ ŠTANGOVÁ, Věra. Rodičovský příspěvek, *Rodinné listy*, 2016, č. 1, s. 5

nebo rodič zemřeli, rodič převzal do péče vlastní dítě, které bylo do doby převzetí svěřeno do péče jiné osoby na základě rozhodnutí příslušného orgánu nebo převzal do péče dítě, které bylo do dne převzetí umístěno na základě rozhodnutí příslušného orgánu v ústavu (zařízení), v němž bylo dítěti poskytováno plné přímé zaopatření anebo převzal dítě z péče poskytovatele zdravotních služeb, které trvalo déle než 3 kalendářní měsíce.

Uvedený výčet důvodů, pro které lze uznat, že péče o dítě trvala celý kalendářní měsíc, je výčet bez pochyby taxativní. Pokud by měl rodič i jiné vážné důvody, pro které nepečoval o dítě nebo pro které není možné podmínku péče o dítě zakládající nárok na rodičovský příspěvek přiznat, nelze podmínku péče o dítě uznat za splněnou.³⁷

Rodičovský příspěvek se poskytuje pouze tehdy, pokud doba, po kterou dítě navštěvuje jesle, školku nebo jiné obdobné zařízení pro děti, nepřesáhne určitou dobu stanovenou zákonem. Návštěva předškolních zařízení se sleduje pouze u dětí do dvou let věku, u starších dětí se splnění této podmínky již nekontroluje. Do 31. 12. 2011 se sledovala návštěva předškolních zařízení u dětí do tří let věku.

Pro stanovení nároku je rozhodující výše denního vyměřovacího základu pro stanovení peněžité pomoci v mateřství nebo nemocenského v souvislosti s porodem nebo převzetím dítěte podle zákona o nemocenském pojištění.³⁸ Denní vyměřovací základ patří mezi údaje, které se sdělují pojištěncům v rámci písemného sdělení vydávaného pojištěncům podle § 84 odst. 2 písm. c). Denní vyměřovací základ vypočítávají okresní správy sociálního zabezpečení. Denní vyměřovací základ se stanoví tak, že se vyměřovací základ zjištěný z rozhodného období vydělí počtem kalendářních dnů připadajících na rozhodné období.³⁹

---

³⁷ BŘESKÁ, Naděžda a kol. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady*, 14. vydání, Praha: ANAG Andragogos Agency, 2012, s. 112.

³⁸ zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, v platném znění.

³⁹ PŘIB, Jan. *Zákon o nemocenském pojištění: Komentář*, 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 68.

7.1.2 Výše nároku

Obecně platí, že nárok na rodičovský příspěvek trvá nejdéle do doby, kdy byla na rodičovském příspěvku vyplacena z důvodu péče o totéž nejmladší dítě v rodině celková částka 220 000 Kč, není-li v zákoně stanoveno jinak.

Rodič má možnost si zvolit, po jakou dobu bude rodičovský příspěvek čerpat, a tomu odpovídá i jeho výše.

Rodičovský příspěvek je koncipován jako třírychlostní dávka, čemuž odpovídají tři výměry vyjádřené v pevných částkách: zvýšená výměra 11 500 Kč, základní výměra 7 600 Kč a snížená výměra 3 800 Kč.⁴⁰

Rodič může na základě ustanovení § 30 odst. 3 zákona volit výši rodičovského příspěvku, jestliže lze aspoň jednomu z rodičů v rodině stanovit k datu narození nejmladšího dítěte v rodině 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu v částce převyšující 7 600 Kč až do částky 11 500 Kč měsíčně, s tím, že zvolená výše rodičovského příspěvku nesmí přesáhnout 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu.

Rodič může volit výši rodičovského příspěvku až do částky 7 600 Kč měsíčně, jestliže lze alespoň jednomu z rodičů v rodině stanovit k datu narození nejmladšího dítěte 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu v částce nepřevyšující 7 600 Kč, a ke dni narození nejmladšího dítěte, které zakládá nárok na rodičovský příspěvek, nelze stanovit denní vyměřovací základ jen proto, že v průběhu pobírání rodičovského příspěvku poskytovaného z důvodu péče o dříve narozené dítě v rodině uplynula podpůrná doba pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství a nárok na rodičovský příspěvek na nejmladší dítě v rodině vzniká bezprostředně po nároku na rodičovský příspěvek náležející na starší dítě.

Nelze-li stanovit žádnému z rodičů v rodině k datu narození nejmladšího dítěte v rodině denní vyměřovací základ podle výše uvedeného postupu, náleží rodičovský příspěvek ve výši 7 600 Kč měsíčně do konce devátého měsíce věku

---

⁴⁰ HALÍŘOVÁ, Gabriela. Nový rodičovský příspěvek a jeho problematické aspekty, *Právní rozhledy*, 2008, č. 11, s. 393.

nejmladšího dítěte a od desátého měsíce věku ve výši 3 800 Kč měsíčně do 4 let věku dítěte.

Volbu výše rodičovského příspěvku je oprávněn provést jen rodič, který uplatnil nárok na rodičovský příspěvek. Volbu výše rodičovského příspěvku lze měnit, nejdříve však po uplynutí 3 celých kalendářních měsíců po sobě jdoucích, po které byl rodičovský příspěvek vyplácen, a to i v případě, že došlo u rodičovského příspěvku ke změně oprávněné osoby

Dle ustanovení § 30a odst. 1 zákona pak platí, že nárok na rodičovský příspěvek přiznaný z důvodu péče o nejmladší dítě v rodině zaniká posledním dnem kalendářního měsíce předcházejícího kalendářnímu měsíci, ve kterém se stalo nejmladším dítětem v rodině jiné dítě, které zakládá nárok na rodičovský příspěvek, a to i v případě, že nebyla vyplacena celková částka rodičovského příspěvku. Zanikl-li nárok na rodičovský příspěvek proto, že se nejmladším dítětem v rodině stalo jiné dítě, náleží rodičovský příspěvek v kalendářním měsíci, v němž vznikl nárok, ve výši, která náleží z důvodu péče o dítě, které se stalo nejmladším dítětem v rodině.

Na výši rodičovského příspěvku nemá vliv skutečnost, že v rodině jsou vychovávána dvojčata či „vícerčata“, dávka náleží ve stejné výši, jako když je v rodině pouze jedno dítě mladší čtyř let. Tato skutečnost je v praxi velmi kritizována, protože péče o více dětí je samozřejmě finančně podstatně náročnější.⁴¹

7.2 Pohřebné

Zvláštním druhem dávek, jejichž poskytování souvisí s úmrtím, je pohřebné. Sociální událostí zde není ztráta živitele jako u pozůstalostních důchodů, ale úmrtí jako takové. Pohřebné lze stěží označit za oddělené samostatné odvětví sociálního zabezpečení, spíše jde o zvláštní dávku, jejímž cílem je přispění, či celkové krytí nákladů spojených s pohřbem. V členských státech EU jsou tyto dávky financovány a poskytovány z různých systémů.

---

⁴¹ ŠTANGOVÁ, Věra. Rodičovský příspěvek, Rodinné listy, 2016, č. 1, s. 7

Může jít např. o dávku poskytovanou ze stejného zdroje jako důchody. V České republice jde o státní dávku financovanou ze všeobecného zdanění.⁴²

Institut pohřebného má přesah i do sféry civilního práva, konkrétně pak figuruje v ustanovení § 2961 občanského zákoníku⁴³, jenž je součástí části zákona o náhradě škody (specificky: Náhrada při ublížení na zdraví a při usmrcení) a podle nějž škůdce nahradí tomu, kdo je vynaložil, přiměřené náklady spojené s pohřbem v rozsahu, v jakém nebyly uhrazeny veřejnou dávkou podle jiného právního předpisu. Přitom se přihlédne k zvyklostem i k okolnostem jednotlivého případu.

Touto „veřejnou dávkou“, s níž operuje dotčené ustanovení občanského zákoníku, je dávka státní sociální podpory dle ustanovení § 47 až 48 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění.

7.2.1 Podmínky nároku

Dle ustanovení § 47 zákona nárok na pohřebné má osoba, která vypravila pohřeb dítěti, které bylo ke dni smrti nezaopatřeným dítětem, nebo osobě, která byla ke dni smrti rodičem nezaopatřeného dítěte, jestliže toto dítě nebo osoba měly trvalý pobyt na území České republiky. Podmínka trvalého pobytu a bydliště se nezjišťuje pro nárok na pohřebné, jestliže jde o dítě mrtvě narozené. Splňuje-li podmínky nároku na pohřebné více osob, náleží tato dávka jen jednou, a to osobě, která uplatní nárok na dávku jako první. Nárok na pohřebné vzniká dnem pohřbení podle zvláštního právního předpisu.⁴⁴

7.2.2 Výše nároku

Výše pohřebného činí 5000 Kč. Pohřebné se vyplátí jednorázově.

Výše nároku je určena paušálně bez ohledu na to, kolik pohřeb pozůstalé skutečně stál a bez ohledu na to, jaké všechny položky lze zahrnout do nákladů

---

⁴² KOLDINSKÁ, Kristina a kol. *Sociální zabezpečení osob migrujících mezi státy EU*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 159.

⁴³ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

⁴⁴ Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, v platném znění.

pohřbu. Obecně přitom platí na základě ustálené judikatury, že náklady pohřbu jsou zejména náklady účtované pohřebním ústavem, hřbitovní poplatky, cestovní výlohy, náklady na zřízení pomníku nebo desky a úpravu hrobu a jedna třetina přiměřených nákladů na smuteční ošacení.⁴⁵

---

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2004, čj. 25 Cdo 818/2004.

8 NÁROK NA DÁVKU A JEJÍ VÝPLATU

8.1 Vznik nároku

Dle ustanovení § 49 zákona nárok na dávku vzniká dnem splnění všech podmínek stanovených zákonem. K tomu lze dodat, že je to dnem splnění časově poslední podmínky.⁴⁶

Nárok na výplatu dávky vzniká splněním podmínek stanovených tímto zákonem pro vznik nároku na dávku a na její výplatu a podáním žádosti o přiznání dávky. Z dikce ustanovení § 49 odst. 2 zákona tak ovšem vyplývá, že nárok vzniká bez ohledu na to, zda oprávněný o dávku požádá či nikoliv, pokud se výslovně jako podmínka nároku žádost o dávku neuvádí.

Tato žádost musí být podána na tiskopisu předepsaném Ministerstvem práce a sociálních věcí a musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti.

Nárok na dávku nebo její výplatu bude vždy trvat jen po dobu, po kterou budou zákonem stanovené podmínky splněny. Přestane-li oprávněný splňovat podmínky nároku nebo výplaty, nárok na dávku zaniká a dávka se přestane vyplácet.⁴⁷

Podmínky nároku na dávky jsou stanoveny tak, že oprávněný musí prokazovat skutečnosti, které se dotýkají jeho osoby, popř. jeho rodiny.

Podmínkou nároku na výplatu dávky je písemný souhlas oprávněné osoby a společně s ní posuzovaných osob s tím, aby státní orgány a další právnické osoby a fyzické osoby sdělily orgánům státní sociální podpory, pokud o dávce rozhodují, vyplácí ji nebo kontrolují výši příjmu těchto osob, skutečnosti prokazující nezaopatřenost dítěte, nepříznivý zdravotní stav, údaje o přihlášení se k trvalému pobytu a další údaje, které tvoří náležitosti žádosti podle § 68 zákona.

V ustanovení § 54a zákon obsahuje zajímavé tzv. zvláštní ustanovení o důsledcích neplnění povinné školní docházky dítěte, které je svým způsobem

---

⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 117/1995 Sb., zvláštní část.

⁴⁷ Tamtéž.

negativně motivačním pravidlem pro sociálně nezodpovědné příjemce státní sociální podpory. Jestliže totiž byla dle tohoto ustanovení alespoň jednomu z rodičů pravomocně uložena sankce podle přestupkového zákona⁴⁸, za neplnění povinností souvisejících s řádným plněním povinné školní docházky staršího dítěte v rodině, tak se z celkové částky 220 000 Kč rodičovského příspěvku, který náleží rodiči z titulu péče o nejmladší dítě v rodině, odečítá částka 22 800 Kč. Konkrétním ustanovením přestupkového zákona, za které bude možné takovouto sekundární sankci uložit, je bezpochyby ustanovení § 31 tohoto zákona (tzv. Přestupky na úseku školství a výchovy mládeže), podle nějž přestupku se dopustí ten, kdo ohrožuje výchovu a vzdělávání nezletilého zejména tím, že nepřihlásí dítě k povinné školní docházce nebo zanedbává péči o povinnou školní docházku žáka. Zanedbávání péče o povinnou školní docházku spočívá například v tom, že dítě není posíláno do školy, resp. nejsou nijak řešeny jeho neomluvené absence a ohledně osoby přestupníka se může jednat o rodiče i o osobu vykonávající pěstounskou péči, popř. osobu, která sice není zákonným zástupcem dítěte, u které ale dítě fakticky pobývá (například jeho prarodiče).⁴⁹ Orgán, který pravomocně rozhodl o uložení sankce rodiči nebo pěstounovi za neplnění povinností souvisejících s plněním povinné školní docházky dítěte podle zvláštního právního předpisu, je povinen písemně oznámit orgánu státní sociální podpory, který uvedeným osobám vyplácí rodičovský příspěvek nebo odměnu pěstouna (odměnu pěstouna ve zvláštních případech), že tuto sankci uložil, a to do 8 dnů po nabytí právní moci tohoto rozhodnutí.

---

⁴⁸ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

⁴⁹ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení. Komentář*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 220.

8.2 Přejchod nároku na dávky

Především platí zásada, promítnutá do ustanovení § 55 zákona, podle níž nárok na dávky nelze postoupit ani dát do zástavy.

Jiná je ovšem situace, když oprávněná osoba zemře. Podle ustanovení § 56 odst. 1 zákona platí, že zemřela-li oprávněná osoba po uplatnění nároku na dávku, vstupují do dalšího řízení o dávce a nabývají nárok na částky splatné do dne smrti oprávněné osoby stejným dílem osoby, k nimž bylo přihlíženo při stanovení rozhodného příjmu podle § 7 zákona, jde-li o dávky poskytované v závislosti na výši příjmu, a v ostatních případech osoby uvedené v § 7 odst. 2.

Pro aplikaci ustanovení § 56 odst. 1 zákona je tedy třeba vědět, kdo jsou ony osoby, k nimž bylo přihlíženo při stanovení rozhodného příjmu podle § 7. Ze zákona vyplývá, že rozhodný příjem má význam pro dávky poskytované v závislosti na výši příjmu.⁵⁰

Také platí zásada, že peněžité dávky státní sociální podpory nejsou nikdy předmětem dědictví, a to ani v případě, že neexistuje žádná z dále uvedených osob.⁵¹ Zákon to ostatně zakotvuje v ustanovení § 56 odst. 3, podle nějž nároky na dávky podle tohoto zákona nejsou předmětem dědictví.

8.3 Výplata dávek

Příjemcem dávky je oprávněná osoba. Zákon v § 59 stanoví z tohoto pravidla několik výjimek (oprávněná osoba, ústav (zařízení) pro péči o děti nebo mládež aj.).

Ohledně výplaty dávek existuje ve smyslu ustanovení § 57 zákona dvojí kategorizace. V obou případech ovšem platí, že výše dávky se zaokrouhluje na celé koruny nahoru.

Přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a rodičovský příspěvek se vyplácí měsíčně, po uplynutí kalendářního měsíce, za který náležely, a to nejpozději do

---

⁵⁰ RYŠÁNEK, Zdeněk. Změny v přechodu nároků na důchodové a sociální dávky a přechod dávek nemocenského pojištění, *Ad Notam*, 1996, č. 4, s. 78.

⁵¹ KLEGA, Lukáš. Práva, která v případě smrti přecházejí jinak než děděním, *Bulletin advokacie*, 2009, č. 5, s. 17.

konce kalendářního měsíce následujícího po tomto měsíci. Nedosahuje-li dávka částky 100 Kč měsíčně, vyplácí se po uplynutí kalendářního čtvrtletí, za které dávka náležela, a to nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po tomto kalendářním čtvrtletí. Krajská pobočka Úřadu práce se může dohodnout s příjemcem dávky, že bude dávku, která nedosahuje částky 100 Kč měsíčně, vyplácet za delší období; toto delší období ovšem nesmí přesáhnout dobu jednoho roku a dávka se v takovém případě vyplatí nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po tomto období.

Porodné a pohřebné se vyplácí nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž byla dávka přiznána.

Dávky vyplácí krajská pobočka Úřadu práce, která je příslušná k rozhodování o dávkách.

Dávka se vyplácí v české měně převodem na platební účet určený příjemcem dávky, nebo poštovním poukazem, a to podle rozhodnutí příjemce dávky. Oprávněná osoba je povinna v žádosti uvést, kterým z uvedených způsobů jí má být dávka vyplácena. Požádá-li příjemce dávky o změnu způsobu výplaty dávky, je krajská pobočka Úřadu práce povinna provést změnu způsobu výplaty dávky od kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž byla žádost o změnu výplaty doručena.

9 POVINNOSTI ZÚČASTNĚNÝCH OSOB

Zúčastněnými osobami rozumíme pro účely této práce všechny fyzické i právnické osoby, které jsou subjekty právních vztahů, které vznikají v rámci státní sociální podpory.

9.1 Povinnosti a odpovědnost příjemce dávky

Příjemce dávky (oprávněná osoba, viz předchozí kapitola) je na základě ustanovení § 61 zákona povinen písemně ohlásit příslušné krajské pobočce Úřadu práce do osmi dnů změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu. Byl-li příjemce dávky vyzván příslušným orgánem státní sociální podpory, aby osvědčil skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu, je povinen této výzvě vyhovět, a to ve lhůtě do osmi dnů ode dne doručení výzvy, neurčil-li orgán státní sociální podpory delší lhůtu; neučiní-li tak v určené lhůtě, může být výplata dávky zastavena, dávka může být odejmuta nebo nepřiznána, jestliže příjemce byl ve výzvě na tento následek prokazatelně upozorněn.

Je-li dávka nebo její výše podmíněna nepříznivým zdravotním stavem oprávněné osoby, je tato osoba povinna podrobit se vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření, je-li k tomu vyzvána příslušným orgánem státní sociální podpory. Výplata dávky může být zastavena, nebo dávka může být odejmuta, jestliže se osoba, jejíž zdravotní stav je třeba zjistit, nepodrobí vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření a příjemce dávky byl ve výzvě na tento následek upozorněn.

Dle ustanovení § 62 odst. 1 zákona platí, že příjemce dávky, který nesplnil některou jemu uloženou povinnost nebo přijal dávku nebo její část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byla vyplacena neprávem nebo ve vyšší částce, než náležela, nebo jinak způsobil, že dávka byla vyplacena neprávem nebo v nesprávné výši, je povinen částky neprávem přijaté vrátit; to neplatí, jde-li o přeplatek na rodičovském příspěvku. Jestliže byl rodiči

vyplacen rodičovský příspěvek a nebyly přitom splněny podmínky nároku na tento příspěvek, je rodič povinen vrátit krajské pobočce Úřadu práce vyplacené částky rodičovského příspěvku, které mu nenáležely.

9.2 Povinnost osoby společně posuzované

Společně posuzovanými osobami rozumí zákon na základě výčtu obsaženém v jeho ustanovení § 7 odst. 2 zejména nezaopatřené děti a rodiče těchto dětí, manžele, partnery, druhy, družky.

Mezi povinnosti těchto osob v souvislosti s řízením o dávce patří 1) povinnost osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu, a 2) písemně ohlásit krajské pobočce Úřadu práce změny ve skutečnostech, které osvědčila.

Pokud osoba společně posuzovaná odmítne splnit první výše uvedenou svou povinnost, je krajská pobočka Úřadu práce povinna vyzvat společně posuzovanou osobu, aby tyto povinnosti splnila do osmi dnů ode dne vyzvání; krajská pobočka Úřadu práce může s osobou společně posuzovanou dohodnout pro splnění uvedených povinností dobu delší než osm dnů. Druhou uvedenou povinnost je osoba společně posuzovaná povinna splnit do osmi dnů ode dne, kdy ke změně skutečností došlo.

Osoba společně posuzovaná má stejně jako příjemce dávky zákonnou povinnost podrobit se vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření, je-li k tomu vyzvána příslušným orgánem státní sociální podpory.

Jestliže dle ustanovení § 62 odst. 3 zákona oprávněná osoba i osoba společně s ní posuzovaná způsobily přeplatek na dávce, odpovídají za vrácení přeplatku na dávce společně a nerozdílně. Oprávněná osoba a osoba s ní společně posuzovaná se vzájemně vypořádají podle míry zavinění. Spory o vzájemném vypořádání mezi těmito osobami rozhodují soudy.⁵² Je tak založena soudní pravomoc civilního soudu, přičemž soudní pravomocí je třeba

---

⁵² Zákon v poznámce pod čarou č. 48d) odkazuje na ustanovení § 9 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění, které reguluje příslušnost civilních soudů. Dle mého názoru by měl odkazovat spíše na § 7, který vymezuje pravomoci soudů.

chápat zákonem dané oprávnění soudů, jako orgánů státu, rozhodovat otázky, které jim zákon svěřuje k rozhodování. Takové vymezení je založeno na rozsahu pravomoci stanovené primárním právem a její překročení tak může zakládat porušení ústavně zaručených práv.⁵³

Přeplatek na rodičovském příspěvku nevzniká za dobu, po kterou byl rodiči vyplacen rodičovský příspěvek z důvodu péče o dítě, které přestalo být nejmladším dítětem v rodině, pokud na tuto dobu rodiči náležel rodičovský příspěvek z důvodu péče o později narozené dítě, které se stalo nejmladším dítětem v rodině. Částka rodičovského příspěvku, která nenáležela proto, že dítě přestalo být nejmladším dítětem v rodině, a částka rodičovského příspěvku, která náležela z důvodu péče o dítě, které se později stalo nejmladším dítětem v rodině, se zúčtují; uvedená zúčtovaná částka se započte do celkové částky náležející z důvodu péče o dítě v rodině, které se stalo později nejmladším dítětem v rodině.

Konečně dle ustanovení § 62 odst. 7 zákona platí, že o povinnosti vrátit dávku nebo její část rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce, která dávku vyplácí nebo naposledy vyplácela. Částky neprávem přijaté mohou být sráženy též z běžně vyplácené nebo později přiznané dávky, a to i v případě, že jde o jinou dávku podle tohoto zákona, než na jaké vznikl přeplatek; přitom platí obdobně předpisy o výkonu soudních rozhodnutí srážkou ze mzdy.⁵⁴ Přeplatky vybírá krajská pobočka Úřadu práce, která o povinnosti vrátit přeplatek rozhodla.

---

⁵³ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Praktický komentář*. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 36.

⁵⁴ § 299 a 317 občanského soudního řádu.

9.3 Povinnosti státních orgánů a dalších osob

Státní orgány, další právnické osoby a fyzické osoby, vyjma příjemců dávek, oprávněných osob a osob společně posuzovaných, jsou povinny na výzvu příslušného orgánu státní sociální podpory, který o dávce rozhoduje nebo ji vyplácí, nebo na požádání žadatele o dávku a osoby společně posuzované, sdělit bezplatně údaje rozhodné podle tohoto zákona pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu; jde-li však o údaje týkající se zdravotního stavu vyžádané orgánem státní sociální podpory a nejde o případy posouzení dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu podle zákona upravujícího organizaci a provádění sociálního zabezpečení⁵⁵, platí o úhradě zdravotních výkonů poskytovaných poskytovateli zdravotních služeb zvláštní předpisy.⁵⁶

Ministerstvo práce a sociálních věcí je dle ustanovení § 63 odst. 3 zákona správcem informačního systému o dávkách státní sociální podpory a jejich výši, o poživatelích těchto dávek a žadatelích o tyto dávky a osobách s nimi společně posuzovaných. Údaje z tohoto informačního systému sděluje krajským pobočkám Úřadu práce v souvislosti s řízením o dávkách státní sociální podpory, a to v rozsahu nezbytném pro provádění státní sociální podpory; Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy poskytuje údaje nezbytné pro přiznání stipendia v případě tíživé sociální situace studenta podle zvláštního předpisu.⁵⁷

Ministerstvo práce a sociálních věcí dále z tohoto informačního systému poskytuje v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup Rejstříku trestů údaje nezbytné pro ověření totožnosti osoby, která podle

---

⁵⁵ Ustanovení § 8 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, v platném znění: Okresní správy sociálního zabezpečení posuzují zdravotní stav a pracovní schopnost fyzických osob pro účely sociálního zabezpečení a pro účely poskytnutí dávek a průkazu osoby se zdravotním postižením podle jiných právních předpisů při zjišťovacích a kontrolních lékařských prohlídkách (...)

⁵⁶ Zákon odkazuje na ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 550/1991 Sb., o všeobecném zdravotním pojištění, tento předpis ovšem byl zrušen. V současnosti je účinný zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, v platném znění.

⁵⁷ Zákon zde zjevně chybně odkazuje na ustanovení § 74 a násl. zákona č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze. Namísto toho by měl dle mého soudu správně odkazovat na ustanovení § 91 odst. 2 písm. d) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), v platném znění.

zvláštního právního předpisu⁵⁸ žádá v elektronické podobě o vydání výpisu nebo o nahlédnutí do opisu z evidence Rejstříku trestů a orgánům zeměměřickým a katastrálním⁵⁹ údaje nezbytné pro ověření totožnosti osoby, která činí podání v elektronické podobě ve věcech patřících do působnosti těchto orgánů. Státní orgány a další právnické a fyzické osoby jsou povinny poskytovat Ministerstvu práce a sociálních věcí údaje ze svých informačních systémů, jedná-li se o údaje nezbytné pro vedení informačního systému o dávkách státní sociální podpory, a to způsobem a ve lhůtách určených Ministerstvem práce a sociálních věcí. Orgány státní sociální podpory jsou oprávněny zpracovávat údaje potřebné pro rozhodování o dávkách státní sociální podpory a jejich výplatu včetně osobních údajů, a to v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup a zároveň zajišťujícím ochranu osobních údajů. Veškeré údaje, které jsou vedeny v informačním systému o dávkách státní sociální podpory, jsou součástí Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí.⁶⁰

---

⁵⁸ Ustanovení § 16a zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, v platném znění.

⁵⁹ Zákon č. 359/1992 Sb., o zeměměřických a katastrálních orgánech, v platném znění.

⁶⁰ § 4a zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, v platném znění: Ministerstvo je správcem Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí, jehož obsahem jsou údaje nezbytné k plnění úkolů ministerstva a Úřadu práce v oblasti státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi, příspěvku na péči, dávek pro osoby se zdravotním postižením, sociálně-právní ochrany dětí, státní politiky zaměstnanosti a ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele podle jiných právních předpisů.

10 SPRÁVNÍ DELIKTY

Správní delikt je doktrínou obecně definován tak, že jde o protiprávní jednání odpovědné osoby, jehož znaky jsou uvedeny v zákoně (skutková podstata) a s nímž zákon spojuje hrozbu sankcí ukládanou při výkonu veřejné správy.

Souběžně s tím se však i dodává, že ne vždy se vyžaduje přímo protiprávní jednání, nýbrž postačí toliko protiprávní stav, respektive skutkovou podstatou správního deliktu předvídaný následek.⁶¹

V odborné literatuře se lze setkat s řadou možných členění správních deliktů, nicméně nejčastější a nejpoužívanější třídění správních deliktů je představováno následujícím způsobem: 1. přestupky a 2. jiné správní delikty (tj. jiné než přestupky).

Do této druhé kategorie řadíme: a) jiné správní delikty fyzických osob, b) správní delikty právnických osob a podnikajících (fyzických) osob (smíšené správní delikty), c) veřejné disciplinární delikty a d) pořádkové delikty.⁶² Dlužno poznamenat, že z této kategorizace lze v oblasti státní sociální podpory nalézt toliko přestupky a správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob.

K řízení o správních deliktech je v prvním stupni věcně a místně příslušný orgán státní sociální podpory, který vyzval ke sdělení údajů (viz povinnost sdělit podle § 63 odst. 1 zákona bezplatně údaje rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu).

Dále je k řízení o správních deliktech v prvním stupni příslušný věcně a místně příslušný orgán státní sociální podpory, kterému měly být rozhodné skutečnosti sděleny nebo osvědčeny, nebo který vyzval k vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření.

---

⁶¹ MATES, Pavel. *Základy správního práva trestního*, 5. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, s. 13.

⁶² BOHADLO, David, POTĚŠIL, Lukáš, POTMĚŠIL, Jan. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 5.

Pokuty vybírá orgán státní sociální podpory, který je uložil. Příjem z pokut je příjmem státního rozpočtu.

10.1 Přestupky

Přestupek je v přestupkovém zákoně⁶³ vymezen dvojím způsobem: pozitivně (přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v zákoně o přestupcích nebo jiném zákoně) a negativně (nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin). V řízení o přestupku rozhoduje správní orgán o vině pachatele přestupku a o sankci za přestupek. Řízení o přestupcích je proto svou povahou sankční správní řízení. Toto rozhodování má tak veřejnoprávní povahu, kdy stát, vyjma některých případů, ve veřejném zájmu projednává protiprávní jednání naplňující znaky skutkových podstat přestupků.⁶⁴

Jak konstatovala judikatura, pod pojem „trestní obvinění“ nelze zařadit pouze taková jednání, která jsou trestným činem ve smyslu vnitrostátní právní úpravy, ale i jednání, která jsou podle vnitrostátní právní úpravy přestupkem.⁶⁵

Zákon o státní sociální podpoře, který je v ustanovení § 65a v režimu *lex specialis* vůči přestupkovému zákonu (*lex generalis*), vymezuje tři skutkové podstaty přestupků na poli státní sociální podpory.

V prvním případě se dopustí přestupku dle § 65a odst. 1 fyzická osoba (s výjimkou osob uvedených v ustanovení § 65a odst. 2, viz níže), která nesplní povinnost stanovenou v ustanovení § 61 odst. 1 zákona, tj. nesdělí orgánu státní sociální podpory bezplatně údaje rozhodné podle tohoto zákona pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu. Za tento přestupek je možné na základě ustanovení § 65a odst. 3 uložit fyzické osobě pokutu až do výše 250 000 Kč.

---

⁶³ § 2 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

⁶⁴ JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení. Komentář*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 5.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 12. 2005, čj. 3 As 57/2004.

Ve druhém případě se dopustí přestupku fyzická osoba, kterou je oprávněná osoba, osoba společně posuzovaná nebo příjemce dávky, a sice tím, že nesplní povinnost osvědčit skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku, její výši nebo výplatu nebo ohlásit změny v těchto skutečnostech podle § 61 odst. 1 až 4 zákona ve stanovené lhůtě. Za tento přestupek zákon umožňuje uložit pokutu až do výše 10 000 Kč.

Třetí případ skutkové podstaty se týká totožné osoby pachatele jako v předchozím případě s tím, že tato se dopustí přestupku tehdy, pakliže se nepodrobí ve stanovené lhůtě vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření v případech uvedených v § 61 odst. 5 zákona.⁶⁶ Stejně tak jako předchozím případě i za tento přestupek zákon umožňuje uložit pokutu až do výše 10 000 Kč.

10.2 Správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob

Právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba se dopustí na základě ustanovení § 65b zákona správního deliktu tím, že nesplní povinnost sdělit podle § 63 odst. 1 bezplatně údaje rozhodné podle tohoto zákona pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu.⁶⁷ Za tento správní delikt lze uložit pokutu až do výše 250 000 Kč.

Ve druhém a třetím případě je-li právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba příjemcem dávky, dopustí se správního deliktu, jestliže nesplní

---

⁶⁶Je-li dávka nebo její výše podmíněna nepříznivým zdravotním stavem oprávněné osoby nebo společně posuzované osoby, jsou oprávněná osoba nebo tato společně posuzovaná osoba povinny podrobit se vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření, jsou-li příslušným orgánem státní sociální podpory k tomu vyzvány, a to ve lhůtě stanovené orgánem, který uvedenou povinnost uložil. Výplata dávky může být zastavena, nebo dávka může být odejmuta, jestliže se osoba, jejíž zdravotní stav je třeba zjistit, nepodrobí vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření a příjemce dávky byl ve výzvě na tento následek upozorněn.

⁶⁷Státní orgány, další právnické osoby a fyzické osoby, vyjma příjemců dávek, oprávněných osob a osob společně posuzovaných (§ 61), osoby jsou povinny na výzvu příslušného orgánu státní sociální podpory, který o dávce rozhoduje nebo ji vyplácí, nebo na požádání žadatele o dávku a osoby společně posuzované, sdělit bezplatně údaje rozhodné podle tohoto zákona pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu; jde-li však o údaje týkající se zdravotního stavu vyžádané orgánem státní sociální podpory a nejde o případy posouzení dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu podle zákona upravujícího organizaci a provádění sociálního zabezpečení, platí o úhradě zdravotních výkonů poskytovaných poskytovateli zdravotních služeb zvláštní předpisy.

ohlašovací povinnost uvedenou v § 61 odst. 1 zákona (viz výše) nebo nesplní povinnost vyhovět výzvě podle § 61 odst. 2 zákona⁶⁸.

V obou případech lze stejně tak jako v případě předchozím za tyto správní delikty uložit pokutu až do výše 250 000 Kč. Zákon stanoví v § 65c odst. 2 aplikační pravidlo, dle něž při určení výše pokuty právnické osobě (nikoliv podnikající fyzické osobě) se přihlédne k závažnosti správního deliktu, zejména ke způsobu jeho spáchání a jeho následkům a k okolnostem, za nichž byl spáchán.

Právnická osoba má na rozdíl od podnikající fyzické osoby možnost se ze spáchání správních deliktů vyvinut. Zákon v ustanovení § 65c odst. 1 stanoví, že právnická osoba za delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila.

Na odpovědnost za jednání, k němuž došlo při podnikání fyzické osoby nebo v přímé souvislosti s ním, se vztahují ustanovení zákona o odpovědnosti a postihu právnické osoby.⁶⁹

---

⁶⁸Byl-li příjemce dávky vyzván příslušným orgánem státní sociální podpory, aby osvědčil skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši nebo výplatu, je povinen této výzvě vyhovět, a to ve lhůtě do osmi dnů ode dne doručení výzvy, neurčil-li orgán státní sociální podpory delší lhůtu; neučiní-li tak v určené lhůtě, může být výplata dávky zastavena, dávka může být odejmuta nebo nepřiznána, jestliže příjemce byl ve výzvě na tento následek prokazatelně upozorněn.

⁶⁹ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, v platném znění.

11 VEŘEJNÁ SPRÁVA

11.1 Orgány rozhodující o dávkách

O dávkách⁷⁰ rozhodují na základě § 66 odst. 1 zákona krajské pobočky Úřadu práce ČR. Těmi jsou na základě ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, v platném znění, krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu, přičemž součástí krajských poboček jsou kontaktní pracoviště.

Obvody působení krajských poboček jsou shodné s územím krajů podle zvláštního zákona.⁷¹ Krajské pobočky a jejich územní obvody jsou uvedeny v příloze tohoto zvláštního zákona.

Místní příslušnost krajské pobočky Úřadu práce se řídí místem, kde je oprávněná osoba hlášena k trvalému pobytu podle zvláštních předpisů⁷², pokud zákon nestanoví jinak. Zákon stanoví odchylně především ve svém ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) tak, že dávky státní sociální podpory náleží při splnění dále stanovených podmínek pouze fyzické osobě, jestliže osoba a osoby společně s ní posuzované mají na území České republiky trvalý pobyt podle zvláštního právního předpisu⁷³, jde-li o cizince, podmínkou je, že mají na území České republiky bydliště. Ustanovení § 3 odst. 2 zákona pak stanoví další odchylky, zejména poskytování dávek státní sociální podpory osobám, které nemají na území České republiky trvalý pobyt podle zvláštního právního předpisu.

---

⁷⁰ Zákon zde zjevně rozumí přiznání či nepřiznání dávek.

⁷¹ Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

⁷² Ustanovení § 10 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), v platném znění: Místem trvalého pobytu se rozumí adresa pobytu občana v České republice, která je vedena v základním registru obyvatel ve formě referenční vazby (kódu adresního místa) na referenční údaj o adrese v základním registru územní identifikace, adres a nemovitostí, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání.

⁷³ Ustanovení § 76 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v platném znění.

11.2 Kontrolní činnost

Orgány státní sociální podpory, které o dávce rozhodují nebo ji vyplácí, popřípadě orgány státní sociální podpory příslušné rozhodovat, mají na základě ustanovení § 65 odst. 1 zákona právo přezkoumat správnost a úplnost podkladů předložených právníckými a fyzickými osobami uvedenými v § 63 zákona v řízení o dávce státní sociální podpory. Právo přezkoumat správnost a úplnost podkladů podle věty první se nevztahuje na podklady předložené jinými státními orgány, není-li dále stanoveno jinak.

Zaměstnanci zařazení v orgánech státní sociální podpory, které o dávce rozhodují nebo ji vyplácí, popřípadě orgány státní sociální podpory příslušné rozhodovat, pověřeni provedením kontroly mají oprávnění kontrolovat u právníckých nebo fyzických osob plnění povinností uložených v § 63. Jde-li o banky, týká se oprávnění kontrolovat jen povinností, které banka plní podle § 63 jako zaměstnavatel osoby, jejíž údaje se pro nárok nebo výši dávky zjišťují.

12 ŘÍZENÍ O DÁVKÁCH

Řízení o přiznání dávky se zahajuje na základě písemné žádosti oprávněné osoby podané příslušné krajské pobočce Úřadu práce na tiskopisu předepsaném Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Ustanovení § 68 pak stanoví náležitosti žádosti, tyto požadavky ovšem žádost musí mít až poté, co naplní požadavky předepsané správním řádem⁷⁴

V řízení o dávkách lze na základě ustanovení § 68a zákona použít k důkazu záznamy na technických nosičích dat, mikrografické záznamy, tištěné produkty optického archivačního systému a tištěné nebo fotografické produkty jiné výpočetní techniky místo originálu listiny, podle jehož obsahu byly pořízeny, pokud z povahy věci nevyplývá, že je třeba předložit originál nebo úředně ověřený opis listiny.

Podání či jiný úkon lze učinit kromě listinné podoby též na počítačové sestavě, zveřejněné v elektronické podobě Ministerstvem práce a sociálních věcí a dále v elektronické podobě a elektronicky podepsat podle zvláštního právního předpisu,⁷⁵ pokud Ministerstvo práce a sociálních věcí zveřejnilo příslušný tiskopis v elektronické podobě.

V řízení o dávku jsou účastníky řízení oprávněná osoba, příjemce dávky, osoba společně s oprávněnou osobou posuzovaná, další fyzická nebo právnická osoba, jde-li o řízení o přeplatku na dávce, fyzická nebo právnická osoba, jde-li o rozhodnutí o ustanovení zvláštního příjemce.

Písemné rozhodnutí se vydává jen v případě, že dávka nebyla přiznána vůbec nebo v požadovaném rozsahu, dávka byla odejmuta, výplata dávky byla zastavena, jde o přeplatek na dávce, přichází v úvahu více oprávněných a krajská pobočka Úřadu práce rozhoduje o tom, komu se bude dávka vyplácet, bude-li krajská pobočka Úřadu práce rozhodovat podle § 7 odst. 6 nebo o zvláštním příjemci podle § 59 zákona, rozhoduje se o prominutí podmínky

---

⁷⁴ Ustanovení § 37 odst. 2 a § 45 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění.

⁷⁵ Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), v platném znění.

trvalého pobytu anebo jde-li o zamítnutí volby nároku rodiče na rodičovský příspěvek.

Co se týče opravných prostředků, pak dle ustanovení § 71 zákona rozhodnutí vydaná podle zákona ve správním řízení krajskými pobočkami Úřadu práce přezkoumává Ministerstvo práce a sociálních věcí. Takovým opravným prostředkem je odvolání a nemá odkladný účinek.

Správní rozhodnutí vydaná orgány státní sociální podpory vykonávají tyto orgány, pokud není podán návrh na soudní výkon rozhodnutí; výkon rozhodnutí provádí ten orgán státní sociální podpory, který vydal rozhodnutí v prvním stupni řízení.

13 KOMPARACE MODELŮ SOCIÁLNÍCH POLITIK

System státní sociální podpory a obecně sociální zabezpečení odráží konkrétní zaměření státu, respektive projevuje se ve státní sociální politice státu. Existuje řada modelů, které se svými prioritami a zaměřením liší. Jsou charakteristické trendy dané společností, jelikož je sociální politika propojena do dalších oblastí společnosti. Jednotlivé země Evropské unie uplatňují odlišné modely, jenž však mají společný cíl. Tím je ochrana svých občanů před sociálním a ekonomickým ohrožením během jejich života a tvorba žádoucích podmínek pro rozvoj jednotlivců a sociálních skupin ve společnosti.

Sociální politiku lze vymezit jako konkrétní jednání zejména státu, ale i ostatních subjektů, kterým je ovlivňována sociální sféra společnosti.⁷⁶ Existuje několik typů sociální politiky.

Redistributivní typ se vyznačuje dominantní úlohou státu. Zahrnuje celou populaci, resp. vymezené sociální skupiny, bez ohledu, zda ji potřebuje či nikoliv. Je velice ekonomicky náročný a vyžaduje značný rozsah redistribucí. Je typický zejména pro skandinávské země, Dánsko, Nizozemsko a státy tzv. bývalého socialistického bloku. Dalším typem sociální politiky je typ korporativní, který vychází z kooperace občanů společně s aplikací sociálního pojištění. Uspokojuje potřeby podle pracovního výkonu a zásluh. Stát zde garantuje pouze minimální míry potřeb a vytváří prostor pro působení nestátních subjektů. Typickými zeměmi s tímto typem jsou SRN nebo Rakousko. Další reziduální (liberální) typ vychází z trhu a jeho institucí, zaměřuje se na rodinu. Stát se podílí v nejnižší možné míře. Takováto sociální politika poskytuje pouze nezbytnou pomoc, kterou nemůže zajistit nikdo jiný. Uplatňuje se např. v USA a Velké Británii.⁷⁷ Pro srovnání jednotlivých modelů jsou dále vybrány státy, které danou sociální politiku aplikují v praxi. Jedná se o Českou republiku, Švédsko a Velkou Británii.

---

⁷⁶ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*, 2. vydání, Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2002, s. 17

⁷⁷ KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*, 2. vydání, Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2002, s. 40-41

13.1 Sociální politika v České republice

Sociální politika v České republice, resp. její systém, lze z historického hlediska zařadit do redistributivního typu. Snaží se ovšem o zeslabení sociální velkorysosti a posílení výkonových prvků podle možností ekonomických zdrojů státu. Přesto je zde stále zřejmý vliv socialistického vývoje státu, který vycházel ze zcela odlišných ekonomických, politických a sociálních podmínek. Společenská, a tím i sociální transformace po roce 1989, prohloubila potřebu obnovy individuální odpovědnosti jednotlivce za svoji životní úroveň, která je dosažena především prostřednictvím práce a pracovního výkonu.

Nejdůležitější a zároveň historicky nejstarší funkcí sociální politiky v České republice je její ochranná role. Odstraňuje důsledky sociálních událostí, díky nimž se skupina (rodina) nebo jednatel ocitne ve znevýhodněné situaci. Všechna opatření sociální politiky se pak odvíjí od její redistribuční role. Různými mechanismy zde dochází k přerozdělování, zejména podporou příjmů, důchodů nebo prostřednictvím služeb k určitému příjmovému vyrovnání, a tím snížení sociálních rozdílů. Zároveň stimuluje obyvatele k žádoucímu sociálnímu jednání tvorbou minimálních záchranných sítí a garancí základních sociálních jistot. Tím zároveň pomáhá odstraňovat příčiny nepříjemných sociálních situací, což lze považovat za funkci preventivní.

Jak již bylo řečeno v podkap. 1.2, český systém sociálního zabezpečení, který je nedílnou součástí sociální politiky státu, pomáhá předcházet, zmírňovat a odstraňovat následky sociálních situací obyvatel. Tvoří ho síť pojištění (sociální a zdravotní), státní sociální podpory (ve formě dávek) a sociální pomoc (dávky hmotné nouze, dávky pro osoby se zdravotním postižením a sociální služby). V podstatě zahrnuje nástroje a opatření, které kompenzují nepříznivé sociální podmínky prostřednictvím sociálního příjmu (ve formě pojištění nebo dávek) a sociálních služeb.

Prostřednictvím sociálního pojištění občané ukládají část svého příjmu (lze ho považovat za určité spoření) na pokrytí krátkodobé nebo dlouhodobé sociální situace (nemocenské pojištění, důchodové pojištění, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti). Výše pojištění se odvíjí od příjmu a hradí ho zaměstnanci nebo OSVČ, příp. si ho občan financuje sám. Poplatník platí pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, přičemž v této částce jsou zahrnuty všechny tři odvody, tj. nemocenské pojištění, důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, jednotlivé odvody se v této částce nerozlišují. Poplatníky pak lze rozdělit do čtyř základních skupin: zaměstnanci, zaměstnavatelé, OSVČ a osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění.⁷⁸Od roku 2012 dochází ke změně u maximálního vyměřovacího základu, který již nečiní 72násobek průměrné mzdy, ale pouze 48násobek průměrné mzdy. Zaměstnanec hradí na důchodové pojištění 6,5 %, zaměstnavatel platí celkem 25 % (2,3 % na nemocenské pojištění, 21,5 na důchodové pojištění a 1,2 % příspěvek na státní politiku zaměstnanosti).⁷⁹Plátcí pojistného jsou zaměstnavatelé, kteří odvádí pojistné i za své zaměstnance. OSVČ jsou plátcí i poplatníky pojistného současně. Prioritně se státní sociální podpora zaměřuje na rodinné dávky a na společensky uznávané situace, z nichž některé vychází z příjmu žadatele. Pro případ, kdy nejsou občané schopni řešit svoji obtížnou sociální situaci sami, příp. s pomocí rodiny, existují vymezené dávky (zejména dávky hmotné nouze) a sociální služby.

Celý nastavený sociální systém má *"zabezpečit přijatelné existenční minimum pro nejchudší vrstvy: odstranění hladu a žebroty, pomoc zdravotně postiženým, starým a nezaměstnaným lidem, podpora slabých sociálních skupin a chudých rodin, zajištění základní zdravotní péče a minimálního vzdělání."*⁸⁰

A právě pro zajištění tohoto cíle státu slouží vybírání daní (včetně sociálních daní), díky nimž odčerpává vyšším příjmovým skupinám a firmám

---

⁷⁸TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 86- 89.

⁷⁹ Sociální pojištění zaměstnanců. *Finance.cz*[online]. 2016[cit. 2016-11-19]. Dostupné z:<http://www.finance.cz/dane-a-mzda/mzda/odvody-socialniho-a-zdravotniho-pojisteni/zamestnanec-socialni-pojisteni/>

⁸⁰ NOSKOVÁ, Veronika. Sociální politika. 2. upr. vyd. SOU a SOŠ SČMSD, Lomnice u Tišnova, s. r. o., 2012, s. 15.

finanční prostředky, které jsou ve státním rozpočtu dále přerozděleny. Tyto státní výdaje existují v přímé podobě, zejména ve formě přímé sociální dávky nebo v nepřímé podobě jako např. při financování programu veřejných prací. Hlavními principy daného systému jsou solidarita, pragmatismus a idea pokroku.⁸¹

Samotný způsob administrace výplaty dávek státní sociální podpory bezhotovostním způsobem byl převzat z Velké Británie.

13.2 Sociální politika ve Švédsku

Sociální politiku ve Švédsku silně ovlivnila ve třicátých letech dvacátého století populační hrozba. Díky tomu stát vyvinul velmi propracovanou sociální politiku, která začala Konceptí sociálních opatření navrženou a po válce prosazovanou švédským politikem Karl Gunnar Myrdalem. Ve Švédsku se nově zavedly příspěvky na nájemné a bytovou výstavbu, pojištění v mateřství, příspěvky sirotkům nebo starobincům.⁸²

Díky tomu patřil švédský sociální systém až do roku 1990 k nejnákladnějším v celé Evropě. Po tomto roce však dochází k významným změnám, které zapříčiňují snížení sociálních nákladů (zejména se snižují výše sociálních dávek).

Zdejší sociální politika se zaměřuje na podporu v nezaměstnanosti, mateřství a v poskytování zdravotních služeb. Výše podpory se odvíjí od potřeb a výkonu. Prioritou oblasti zaměstnanosti je efektivní a aktivní přístup v podobě tvorby nových pracovních příležitostí, kvalifikace a rekvalifikace.⁸³

Štědrý sociální systém a poměrně benevolentní přistěhovalecké zákony přispěly k tomu, že se Švédsko stalo etnicky velmi pestrou zemí. Systém sociálního pojištění má na starosti Správa sociálního zabezpečení (Försäkringskassan), starobní a pozůstalostní důchody řeší Důchodová správa

---

⁸¹ Tamtéž, s. 15-16.

⁸² STALMACH, Ladislav. Vývoj sociální politiky II. *Rok v obci*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.rokvobci.cz/zpravy-redaktoru/detail/667-vyvoj-socialni-politiky-ii/>

⁸³ FRANCOVÁ, NOVOTNÝ, 2008 In DUKOVÁ, Ivana, DUKA, Martin a KOHOUTOVÁ, Ivanka. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. s. 19.

(Pensionsmyndigheten), zdravotní péči příslušný orgán územní samosprávy a pojištění pro případ v nezaměstnanosti je v kompetenci ministerstva práce (Arbetsmarknadsdepartementet). Sociální pojištění poskytují přes tři desítky pojišťovacích fondů podle příslušných zaměstnaneckých odvětví, příp. dobrovolný pojišťovací fond A-kassorna.⁸⁴

Obecně lze říci, že švédský sociální systém charakterizují rodinné dávky. Všechny dávky jsou zaměřeny na zajištění matek a otců prostřednictvím finanční jistoty při porodu nebo přijetí dítěte do péče. Umožňují rodičům skloubit práci, vzdělání a rodinný život, navíc ve snaze o rovnost žen a mužů.

Rodičovská dovolená v podstatě charakterizuje tamní rodinnou politiku. Dávka se vyplácí 13 měsíců a představuje až 80 % předchozího výdělku rodiče. Většina rodičů přitom dosahuje její maximální hranici. Snahou dávky je podnítit otce k účasti na péči o své děti. Přitom každý rodič musí pečovat o dítě alespoň jeden měsíc z celkové doby vyplácení. Přestože je dávka strukturována tak, aby byla i pro otce zajímavá, z 84 % je dávka užívána ženami. Od roku 1990 podíl mužů přeci jen vzrostl. Další výhody jsou zacílené pro pracující těhotné ženy, platí se např. dovolená před porodem. Velmi často užívaná je kompenzace otcovské dovolené, která umožňuje otcům (nebo za určitých okolností někomu jinému), zůstat doma po dobu 10 dnů při narození nebo osvojení dítěte. Další výhodou představuje příjem rodiči, který byl nezaměstnaný v době narození nebo osvojení dítěte. Rovněž jeden z rodičů může na péči o nemocné dítě čerpat dávku až 60 dní ročně ve výši 80 % svého příjmu. Tato rozšířená rodičovská a nemocenská pojištění se snaží podporovat vyšší míru porodnosti. Přesto zde porodnost stále klesá.⁸⁵

Všichni občané Švédska se bez rozdílu stávají příjemci sofistikovaného systému sociálního zabezpečení. Na principu vzájemné pomoci a společného blaha každý občan přispívá do systému a zároveň z něho také všichni

---

⁸⁴Living and Working in Sweden. *EURES*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/eures/podminky/svedsko>

⁸⁵GINSBURG, Helen Lachs; ROSENTHAL, Marguerite G. The Ups and Downs of the Swedish Welfare State: General Trends, Benefits and Caregiving. *New Politics*. [online]. 2006, vol. XI, no 1 [cit. 2016-11-07]. Dostupné z: <http://newpol.org/content/ups-and-downs-swedish-welfare-state-general-trends-benefits-and-caregiving>

získávají. Kromě již zmiňovaného příspěvku na rodičovskou dovolenou mají k dispozici i zdarma denní péči poskytovanou již od 1 věku dítěte. Stát dále podporuje primární a sekundární vzdělávací systém, a to formou úhrady školních obědů pro všechny studenty (studenti za ně nic neplatí). Univerzitní a postgraduální studium je zdarma. Zdravotní péče včetně zubního lékařství je vysoce kvalitní, pacienti si mohou zvolit svého lékaře. Do veřejného penzijního systému si občané částí svého příjmu spoří na odchod do důchodu.⁸⁶

Švédsko je jednou z nejvíce ekonomicky konkurenceschopných zemí ve světě. Tuto úroveň si udržuje přísnou politikou nastavené regulace nájemného, rovněž minimalizuje náklady vynaložené do národní obrany (vynakládá pouze 1,2% HDP). Díky těmto opatřením mají k dispozici finanční prostředky, které vynakládají na sociální péči a zmírňování dopadů finanční krize. Švédsko přitom vynakládá finanční prostředky do svého systému sociálního zabezpečení nejvíce z daní, které představují jedny z nejvyšších hodnot ve světě. Přesto si lidé uvědomují, že tyto prostředky vynakládají ve vlastním zájmu a každý, kdo platí, je dostane zpět. Švédský model poskytuje lepší příležitost pro "vlastní budoucnost." Zahrnuje konsensuální politiku, která ovlivňuje oblast veřejného zdraví, cenově dostupného bydlení, zaměstnanost mládeže a vzdělávání v raném dětství. Švédský model je deliberativní, založený na vyjednávání, stabilitě a spolupráci. Přestože mají problémy zejména v oblasti sociální a ekonomické integrace migrantů a uprchlíků, stále je zde zřejmý humánní akcent ve společnosti. Sdružování veřejných zdrojů na společné sociální věci umožňuje zvyšovat kvalitu života všem.⁸⁷

Ve Švédsku platí většinu příspěvků na sociální zabezpečení zaměstnavatel. Celková sazba pro zaměstnavatele byla v roce 2014 v celkové výši 31,42 % z hrubého příjmu zaměstnance. Přitom zde neexistuje žádná horní hranice u příspěvku zaměstnavatele. Zaměstnavatel hradí na příspěvky na sociální zabezpečení 10,21 % pro zaměstnance narozené v letech 1938 -1948 a ve výši 15,49 % pro zaměstnance narozené v roce 1988 a později.

---

⁸⁶MEDOW, Mike [online]. 2013 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.gmfus.org/blog/2013/12/18/swedens-social-welfare-system-close>

⁸⁷MEDOW, Mike [online]. 2013 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.gmfus.org/blog/2013/12/18/swedens-social-welfare-system-close>

Zaměstnanec odvádí pouze 7 % z hrubého příjmu na důchodové pojištění. U zaměstnanců-cizinců přidělených z jiného než smluvního státu k výkonu práce ve Švédsku, platí různá pravidla v závislosti na délce jeho pobytu v zemi. Pokud délka pobytu tohoto zaměstnance nepřekročí 12 měsíců, neplynou zde žádné příspěvky na dávky sociálního zabezpečení. V opačném případě jsou tyto dávky splatné v plné výši od prvního dne. V případě, že má zaměstnavatel stálou provozovnu ve Švédsku, opět je povinen platit celou částku splatnou od prvního dne. Hlavním pravidlem u zaměstnávání cizinců je, že příspěvky na sociální zabezpečení jsou vždy splatné, pokud je práce prováděna ve Švédsku a není důležitá státní příslušnost zaměstnance.⁸⁸

OSVČ platí vlastní příspěvky na sociální zabezpečení ve výši 29,71 % z příjmu z podnikání, aniž by měly stanovený maximální vyměřovací základ. Pro mladé lidi, kteří vstupují na trh práce ve věku 18 - 25 let je celková sazba zaměstnavatele i OSVČ snížena (v roce 2009 se jednalo o 21,31 %).⁸⁹

Podle dat Eurostatu v roce 2006 výdaje na starobní důchody dosahovaly ve Švédsku úrovně cca 38 % sociálních výdajů. Což bylo méně, než průměrný podíl všech výdajů na sociální ochranu v EU (39 %). Dokonce zde dosahují nižší výdaje na nemocenské dávky a zdravotnictví. Na druhou stranu dávky pro případ invalidity tvořily ve Švédsku téměř 15 % sociálních výdajů. Což je skoro dvakrát více, než je průměr EU. Výdaje spojené s rodinnou politikou zaujímaly ve Švédsku zhruba 10 %, tedy nadprůměru v rámci EU.

Po reformě důchodového systému se nově důchod začal odvozovat od celoživotních výdajů pojistného. Čím déle tedy osoba pracuje a přispívá, tím získává vyšší penzi. Systém se změnil z původně dávkového systému na systém příspěvkový. Základem tohoto důchodového systému však zůstalo průběžné financování. Reforma také zavedla flexibilní věk odchodu do důchodu od 61 let, jenž byl původně stanoven hranicí 65 let. Nový systém v sobě zahrnuje pouze

---

⁸⁸ Sweden - Other taxes and levies. Taxation of international executives. *KPMG*. [online]. 2016. [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2011/12/sweden-other-taxes-levies.html>

⁸⁹ European Commission. Taxation trends in the European Union. [online]. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2009/2009_full_text_en.pdf

starobní dávky. Nepokrývá jako předchozí systém invalidní a pozůstalostní dávky, které jsou financovány ze státního rozpočtu.⁹⁰

13.3 Sociální politika ve Velké Británii

Velká Británie představuje liberální model sociálního státu s prioritním zaměřením na záchrannou sociální síť a teprve poté v zájmu o sociální zabezpečení na principu *flatrate* (rovných dávek za rovné příspěvky). Zakladatelem této myšlenky je britský ekonom, sociální reformátor a politik H. W. Beveridge, který navrhl model národní zdravotní služby jako veřejně financovaného zdravotního systému (tzv. Beveridgeova zpráva). Po 2. světové válce se Beveridge zaměřil na sociální oblast, zejména na priority jako pomoc v nepříznivých událostech v návaznosti na zdraví, rodinu, stáří a nezaměstnanost.⁹¹

Tato studie vzbudila velký ohlas nejen ve Velké Británii, ale i v zahraničí. Stala se základem pro reformy, jejichž cílem bylo povinné sociální pojištění, ze kterého byly vypláceny dávky k ochraně jedince po celou dobu a ve všech oblastech jeho života.⁹²

Pro britský model je charakteristické, že zajištění potřeb občanů je uskutečňováno primárně prostřednictvím trhu nebo rodiny, pouze pokud to není možné, měl by intervenovat stát v minimálním rozsahu.⁹³

Díky principu *flatrate* jsou vyplácené dávky vždy ve stejné výši, jelikož se doplácí do životního minima. Stát přitom zodpovídá za vyplácení dávek se spoluúčastí zaměstnance, zaměstnavatele a státu prostřednictvím kombinace pojištění a podpory. Tento systém chrání před chudobou, nemocemi,

---

⁹⁰ PALMER, E. The Swedish Pension Reform Model: Framework and Issues. [online]. [cit. 2010-02-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/63/51/2638200.pdf>

⁹¹ Blíže v jeho studii s názvem "Pojištění pro všechny a pro všechno."

⁹² STALMACH Ladislav. Vývoj sociální politiky II. *Rok v obci*. [online]. 2015[cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.rokvobci.cz/zpravy-redaktoru/detail/667-vyvoj-socialni-politiky-ii/>

⁹³ VEČEŘA, Miloš. *Teorie sociálního státu*. 1. vydání. Brno: Iuridica Brunensia, 1995. s. 82.

nevzdělaností, neuspokojivým bydlením a nezaměstnaností.⁹⁴ Často se zde hovoří o "welfare state", nebo-li blahobytu či zaopatřovacím státu. Záchranou sít' zahrnuje důchodové pojištění.

Jednotlivé vlády ovlivňovaly aktuální trendy v sociální politice. Labouristé se vyznačovali štědrostí, naopak konzervativci zase škrtly. Např. za vlády Tonyho Blaira (britský premiér do roku 2007 a politik za Labouristickou stranu) získávaly mladé matky s několika dětmi automaticky dávky a dům. Nebylo přitom důležité, jestli dítě žena počala ještě v nezletilém věku. Mnohé z nich těchto výhod využívají dodnes. Za vlády šéfa konzervativců Davida Camerona (britský premiér v letech 2010-2016) se země opět snažila „*snížit očekávání lidí od sociální politiky státu.*“⁹⁵ Novou snahou bylo občany vychovávat ve snaze hledat alternativy a jiné možnosti, než je automatické čerpání dávek, jako tomu bylo doposud ve stylu „dávky bez problémů pro každého.“

V systému sociální podpory dlouhodobě přetrvává silně konzervativní model jednoho živitele rodiny. Matky často zůstávají doma a pečují o děti. Samostatní rodiče, zejména matky, byly díky tomuto pohledu považovány za chudé. Při nástupu labouristické vlády bylo pouze 40% zaměstnaných matek. Dávky pro samostatné rodiče silně ovlivnila i politika boje proti dětské chudobě. Zavedení dávek pro tyto rodiče se však stalo pastí. Jejich výše znamenala, že se těmto rodičům mnohdy nevyplatilo pracovat. Důsledkem toho byla dlouhodobá nezaměstnanost, která znemožňovala vstup nebo návrat na pracovní trh. Díky tomu a zavedením státním úspor, se postupně snížila věková hranice nejmladšího dítěte pro vyplácení dávek. Rodiče tak musí dříve aktivně hledat zaměstnání, jelikož se jim dříve snižuje dávka. Původní hranice 16 let se

---

⁹⁴DUKOVÁ, Ivana, DUKA, Martin a KOHOUTOVÁ, Ivanka. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. s. 19.

⁹⁵ ADAMS R., DOMINELLI, L., PAYNE, M. *Social work, Themes, Issues and critical debates*. London: Palgrave Macmillan, 2009. s. 1.

postupně snížila na 5 let v roce 2012. Strategie boje proti chudobě se přesunula ze státní sociální podpory k politice aktivní zaměstnanosti.⁹⁶

Zásadní reformy systému odvíjející se od Zákona o reformě sociální péče (Welfare Reform Act 2012), byly zahájeny na jaře roku 2013. Díky tomu dávky poskytované ze systému národního pojištění jsou velmi skromné a limitované. Pokud tedy občané nebyli pojištěni v zaměstnavatelských nebo soukromých penzijních fondech, jsou většinou nuceni žádat o nepojistné dávky. Dávky sociální pomoci (National Assistance), které by měly pouze doplnit příjem do nezbytné výše k uspokojení základních potřeb, byly postupně rozčleněny na několik dávek podle způsobů konstrukce, poskytování a podle proměn v pojetí cílových skupin, jimž jsou určeny.⁹⁷

Stejně jako v ostatních státech se výše příspěvku na sociální ochranu obyvatelstva odvíjí od celkového daňového systému. Britský daňový systém je založen na tradičním rozdělení na přímé a nepřímé daně. Celkové zdanění je v Británii jedno z nejnižších z členských zemí Evropské unie. Zároveň mají i nižší výše vyplácených státních dávek. Mnohé z nich jsou vypláceny dokonce v paušální výši. Nízký podíl zdanění se odvíjí od nízkých odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Ve Velké Británii se platí sociální a zdravotní pojištění dohromady, jedná se o příspěvky do národního pojištění. Zaměstnavatel odvádí 12,8 % a zaměstnanec 11 % ze své hrubé mzdy. Do ročního výdělku 5 225 liber se neplatí žádné odvody a při výdělku nad 34 840 liber se odvádí na pojistném o 1 % více. Na druhou stranu je zde vysoká spoluúčast při lékařském ošetření. Např. pacienti platí paušální poplatek 7,20 liber za medikament. Osvobození od tohoto poplatku jsou pouze děti do 16 let, studenti denního studia, občané starší 60 let, těhotné ženy, ženy do jednoho roku po porodu, občané se zdravotním postižením a sociálně slabí občané. Navíc pacienti hradí v plné výši stomatologické ošetření a hradí i vysoké poplatky za pobyt v nemocnici. Výše

---

⁹⁶NOVOTNÁ, Silvie; STAŇOVÁ, Lucie. Sóló rodiče ve Velké Británii – co jim schází a co dostávají II. *Sóló rodiče*. [online]. 2014 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.saminadeti.cz/clanek/solo-rodice-ve-velke-britanii-co-jim-schazi-a-co-dostavaji-ii>

⁹⁷BAHLE, Thomas; HUBL, Vanessa; PFEIFER, Michaela. *The Last Safety Net: A handbook of Minimum Income Protection in Europe*. 1. vydání. Bristol: The Policy Press, 2011. s. 148.

pojištění placené zaměstnavatelem se pohybuje v rozmezí 9,7-11,6 % z příjmu fyzických osob.⁹⁸

---

⁹⁸ Daně ve Velké Británii. *Finance.cz*[online]. 2016 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-v-cr-a-v-eu/dane-v-eu/dane-ve-velke-britanii/>

ZÁVĚR

Tato práce se zabývala problematikou státní sociální podpory. Jedná se o problematiku velmi zajímavou a spjatou s každodenním životem, která příliš nedovoluje zabřednout do větších akademických disputací, což byl jeden z důvodů, proč páteř práce tvoří zákon o státní sociální podpoře.

Zákon o státní sociální podpoře z roku 1995 představoval poměrně zásadní změnu sociálního systému v České republice. Dle mého názoru zákon o státní sociální podpoře v České republice vůbec poprvé v dějinách práva sociálního zabezpečení v takto velkém rozsahu upravil poskytování obligatorních testovaných, tj. adresně poskytovaných dávek, s nimiž nebyly do té doby v České republice v podstatě žádné zkušenosti.

Zákon o státní sociální podpoře upravuje systém státní sociální podpory komplexně. Obsahuje nejen věcnou úpravu podmínek vzniku nároku na jednotlivé dávky, jejich výši a výplatu, ale i otázky organizace a řízení. Přijetí zákona o státní sociální podpoře znamenalo jak sjednocení roztržštěné právní úpravy dávek poskytovaných rodinám s dětmi a vytvoření uceleného systému, tak také sjednocení plátců těchto dávek.

Cílem této práce (vytyčeným v jejím úvodu) bylo pojmout celé téma státní sociální podpory, přičemž práce se měla snažit vhodným způsobem vyhledat související prameny, které ozřejmují hlubší význam tohoto institutu, proto se domnívám, že se mi vzhledem k podobě rezultátu (a s přihlédnutím ke košatosti používaných zdrojů), podařilo tento cíl naplnit.

Ke zpracování této práce bylo použito na prvním místě vědecké metody analytické. Tato metoda představuje postup či způsob provedení rozboru nějakého problému, stavu či skutečnosti, a tudíž je pro zpracování předmětného tématu této práce velmi vhodná. Analytické techniky jsou zpravidla časově i úkolově omezené (jednorázově používané pro řešení daného tématu), což je další výhoda analytické metody.

Tato práce ucelila zkoumané téma do podoby neotřelého komentáře k zákonu o státní sociální podpoře, a představuje tak dle mého názoru dílo, které právnické vědecké veřejnosti chybí, neboť doposud publikovaná komentovaná znění zákona č. 117/1995 Sb. jsou velmi kusá anebo jsou více pojímána coby rukověti.

Zákon lze hodnotit jako poměrně dostačující pro aplikační praxi, ovšem je třeba přiznat, že přinesl také určité aplikační problémy, mezi které patří zejména skutečnost, že ačkoli byl okruh dávek poskytovaných bez ohledu na výši příjmu rodiny již značně omezen, stále jsou tyto dávky dosti rozšířené. De lege ferenda by bylo zřejmě efektivnější ještě zvýšit počet dávek testovaných, jež lépe odrážejí skutečnou materiální úroveň rodiny, které se dávka poskytuje. Podle mého názoru by jedinou netestovanou dávkou měl být rodičovský příspěvek.

U testovaných dávek se ovšem lze také setkat s určitými aplikačními obtížemi, vyplývajícími především z faktu, že tyto dávky jsou vypláceny zpětně. Potřebné rodiny tedy někdy dostávají peníze v jiné výši, než v jaké je aktuálně potřebují, a to proto, že jejich dřívější příjmy buďto přesáhly limity pro nárok na dávky státní sociální podpory, anebo byly nižší. Systému testovaných dávek by tedy zřejmě prospěla jeho větší flexibilita.

Dalším problémem, na který je třeba poukázat je skutečnost, že zákon o státní sociální podpoře, stejně jako celý systém sociálního zabezpečení, je poměrně často novelizován. To pak vede k právní nejistotě a problémům v aplikační praxi.

V neposlední řadě je třeba poukázat na skutečnost, že v průběhu zpracování této práce se podařilo poukázat na některá drobná legislativní pochybení, kterých se zákonodárci při tvorbě zákona o státní sociální podpoře dopustili. Také v tomto kritickém aspektu lze spatřovat přínos mé diplomové práce.

POUŽITÉ PRAMENY

Literatura

ADAMS R., DOMINELLI, L., PAYNE, M. *Social work, Themes, Issues and critical debates*. London: Palgrave Macmillan, 2009. 978-02-3021-865-9.

ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2012, ISBN 978-80-247-3724-9.

BAHLE, Thomas; HUBL, Vanessa; PFEIFER, Michaela. *The Last Safety Net: A handbook of Minimum Income Protection in Europe*. 1. vydání. Bristol: The Policy Press, 2011. ISBN 978-01-84742-725-0.

BOHADLO, David; POTĚŠIL, Lukáš; POTMĚŠIL, Jan. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-413-1.

BŘESKÁ, Naděžda a kol. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady*, 14. vydání, Praha: ANAG Andragogos Agency, 2012, ISBN 978-80-7263-739-3.

DUKOVÁ, Ivana; DUKA, Martin; KOHOUTOVÁ, Ivana. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2013, ISBN 978-80-247-3880-2.

CHVÁTALOVÁ, I. a kol. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*, 1. vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, ISBN 978-80-7380-374-2.

JEMELKA, Luboš; VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení. Komentář*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-201-5.

KOLDINSKÁ, Kristina. *Sociální právo*, 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7179-620-6.

KOLDINSKÁ, Kristina a kol. *Sociální zabezpečení osob migrujících mezi státy EU*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-439-1.

KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*, 2. vydání, Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2002, ISBN 80-86395-33-2.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Praktický komentář*. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2016, ISBN 978-80-7357-460-4.

MATES, Pavel. *Základy správního práva trestního*, 5. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-567-1.

NOSKOVÁ, Veronika. *Sociální politika*. 2. upr. vyd. SOU a SOŠ SČMSD, Lomnice u Tišnova, s. r. o., 2012. bez ISBN.

PŘIB, Jan. *Zákon o nemocenském pojištění: Komentář*, 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2009, ISBN 978-80-7357-448-2.

TOMEŠ, Igor a kol. *Právo sociálního zabezpečení*, 1. vydání, Praha: Všehrd, 1998, ISBN 978-80-7478-941-0.

TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-473-5.

VEČEŘA, Miloš. *Teorie sociálního státu*. 1. vydání. Brno: Iuridica Brunensia, 1995. ISBN 80-85964-20-1.

Časopisy

Autor neuveden. Výklad některých ustanovení zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, *Sociální politika*, 1996, č. 1.

ČAPLA, Nikola. Judikatura Nejvyššího správního soudu: státní sociální podpora a sociální péče, *Soudní rozhledy*, 2007, č. 11.

ČERVENKOVÁ, Hana. Státní sociální podpora, *Právní rádce*, 1995, č. 7.

HALÍŘOVÁ, Gabriela. Nový rodičovský příspěvek a jeho problematické aspekty, *Právní rozhledy*, 2008, č. 11.

JAKUBKA, Jaroslav. Životní minimum od 1. ledna 2005, Mzdy a personalistika v praxi, 2005, č. 1.

JANEČKOVÁ, Eva. Změny v oblasti porodného, *Práce a mzda*, 2014, č. 12.

KLEGA, Lukáš. Práva, která v případě smrti přecházejí jinak než děděním, *Bulletin advokacie*, 2009, č. 5.

RYŠÁNEK, Zdeněk. Změny v přechodu nároků na důchodové a sociální dávky a přechod dávek nemocenského pojištění, *Ad Notam*, 1996, č. 4.

ŠTANGOVÁ, Věra. Nová koncepce právní úpravy porodného, *Rodinné listy*, 2015, č. 4

ŠTANGOVÁ, Věra. Rodičovský příspěvek, *Rodinné listy*, 2016, č. 1

VÍŠEK, Petr. Státní sociální podpora, *Daně*, 1995, č. 3.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, v platném znění.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění.

Zákon č. 359/1992 Sb., o zeměměřických a katastrálních orgánech, v platném znění.

Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, v platném znění.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění.

Zákon č. 118/1995 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o státní sociální podpoře, v platném znění.

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, v platném znění.

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), v platném znění.

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v platném znění.

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), v platném znění.

Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu), v platném znění.

Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, v platném znění.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění.

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, v platném znění.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, v platném znění.

Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, v platném znění.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, v platném znění.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

Předpisy Evropské unie

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1231/2010 ze dne 24. listopadu 2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES) č. 883/2004 a nařízení (ES) č. 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie.

Judikatura

Nález Ústavního soudu, Pl. ÚS 40/97.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 1983, čj. 4 Cz 24/83.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2004, čj. 25 Cdo 818/2004.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 12. 2005, čj. 3 As 57/2004.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 10. 2010, čj. 3 Ads 23/2010 – 98.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2012, čj. 4 Ads 38/2012-30.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 6. 2012, čj. 4 Ads 58/2012.

Rozsudek Vrchního soudu Praha ze dne 1. 10. 1997, čj. 1 Cmo 758/95.

Rozsudek Vrchního soudu Praha ze dne 6. 12. 2000, čj. 3 A 103/99.

Elektronické zdroje

Daně ve Velké Británii. *Finance.cz*[online]. 2016 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/dane-v-cr-a-v-eu/dane-v-eu/dane-ve-velke-britanii/>

European Commission. Taxation trends in the European Union. [online]. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2009/2009_full_text_en.pdf

GINSBURG, Helen, Lachs; ROSENTHAL, Marguerite, G. The Ups and Downs of the Swedish Welfare State: General Trends, Benefits and Caregiving. *New Politics*. [online]. 2006, vol. XI, no 1 [cit. 2016-11-07]. Dostupné

z:<http://newpol.org/content/ups-and-downs-swedish-welfare-state-general-trends-benefits-and-caregiving>

Living and Working in Sweden. *EURES*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/eures/podminky/svedsko>

MEDOW, Mike [online]. 2013 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.gmfus.org/blog/2013/12/18/swedens-social-welfare-system-close>

NOVOTNÁ, Silvie; STAŇOVÁ, Lucie. Sóló rodiče ve Velké Británii – co jim schází a co dostávají II. *Sóló rodiče*. [online]. 2014 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.saminadeti.cz/clanek/solo-rodice-ve-velke-britanii-co-jim-schazi-a-co-dostavaji-ii>

PALMER, E. The Swedish Pension Reform Model: Framework and Issues. [online]. [cit. 2010-02-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/63/51/2638200.pdf>

Sociální pojištění zaměstnanců. *Finance.cz*. [online]. 2016 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/mzda/odvody-socialniho-a-zdravotniho-pojisteni/zamestanec-socialni-pojisteni/>

STALMACH, Ladislav. Vývoj sociální politiky II. *Rok v obci*. [online]. 2015 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.rokvobci.cz/zpravy-redaktoru/detail/667-vyvoj-socialni-politiky-ii/>

Sweden - Other taxes and levies. Taxation of international executives. *KPMG*. [online]. 2016. [cit. 2016-11-21]. Dostupné z: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2011/12/sweden-other-taxes-levies.html>

Ostatní prameny

Důvodová zpráva k zákonu č. 117/1995 Sb.

Program ASPI

Stanovisko Veřejného ochránce práv, čj. 1490/2013/VOP/AV.

The state social support - the purpose and development

Summary

The purpose of the state social support system is designed to support families, especially with children. Individual social assistance benefits are financed in the form of social solidarity through the state budget, taxes. Solidarity is directed by childless families of those who have children, as well as from families with higher incomes to low-income families. To qualify for social assistance is used calculation of the subsistence minimum. State social support, along with the social insurance and social assistance forms is one of the pillars of social security. The state social support was introduced by the State Social Support Act 1995, which is still effective. Adoption of this law was a further important step in the implementation of the transformation process in the social area. Types of benefits provided depending on income greatly transformed since 1995 when the law came into force. Currently the state social benefits which are provided depending on the level of income are 1) the child allowance, 2) housing allowance and 3) childbirth. State social benefits, which are provided regardless on income, are as follows: 1) the parental allowance and 2) funeral. Right to a benefit arises fulfillment of the conditions stipulated by law for entitlement and its payment and filing an application for benefits. The conditions for entitlement to benefits are determined so that the beneficiary must prove the facts which affect the person or his family. State authorities, other legal entities and natural persons shall (if requested by the competent authority of state social support, which decides on benefit or paid it, or at the request of the applicant for benefits and jointly assessed persons) disclose relevant information or perform other their legal obligations. Natural persons, self-employed individuals and legal entities may commit some offenses and administrative offenses in the area of the state social support.

Key Words: state social support, social security, public administration

ABSTRAKT

Předkládaná práce se zabývá tematikou oblasti státní sociální podpory. Ve dvanácti kapitolách se snaží o komplexní pojetí problematiky spojené se zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění, společně s dalšími souvisejícími předpisy. Třináctá kapitola ukazuje na rozdíly ve vybraných modelech sociální politiky, které utváří podmínky pro konkrétní společenské trendy a priority sociální pomoci ve státě. Cílem této práce bylo analyzovat celé téma státní sociální podpory, přičemž se snaží vhodným způsobem vyhledat související prameny, které ozřejmují hlubší význam tohoto institutu. Pomocí analýzy příslušných dokumentů došlo ke tvorbě komplexní podoby komentáře k zákonu o státní sociální podpoře formou, která doposud v právnické vědecké veřejnosti chybí. Zároveň v průběhu zpracování práce se podařilo poukázat na některá drobná legislativní pochybení, kterých se zákonodárci při tvorbě zákona o státní sociální podpoře dopustili.

ABSTRACT

This theses deals with the subject area of social support. In twelve chapters, seeks a comprehensive approach to the problems associated with the Act no. 117/1995 Coll., On state social support, as amended, together with other relevant legislation. Thirteenth chapter shows differences in selected models of social policy that creates the conditions for social trends and priorities of social assistance in the state. The aim of this study was to analyze the wide variety of subject state social support, while trying to find an appropriate way related sources which illustrate the deeper meaning of this institute. Through analysis of relevant documents has been the formation of a complex form of comments on the law on state social support in the form, which is still legal in the scientific community are missing. At the same time during processing work we managed to point to some small legal errors made by the legislator in creating the law on state social support committed.